

ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀՈՎՎԱԴՐԵՏԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻԱՅՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԱԴԱ

**Ա. Մեկնում և Ժամանում ԱՄՆ
Մայիս 5**

Նորին Սրբություն Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 2001 թվականի մայիս 5-ին սկսեց հովվապետական անդրանիկ իր այցելությունը Միացյալ Նահանգներ և Կանադա: Նորին Սրբության շքախմբում ընգրկված էին Արարապյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ, գերաշնորհ Տ. Նավասարդ եպիսկոպոս Կճոյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ, Հոգեշնորհ Տ. Արշակ վարդապետ Խաչատրյանը և գավազանակիր, Հոգեշնորհ Տ. Վազգեն արեղա Նանյանը:

Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբի անդամների հետ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբանության ուղեկցությամբ հանդիսավոր թափոռով մուտք գործեց Մայր Տաճար՝ ճամփորդությունից առաջ Իջման Ս. Մեղանի առջև աղոթք բարձրացնելով առ Աստված և հրաժեշտի խոսք ուղղելով միաբանությանն ու հավատացյալներին: Հանուն միաբանության Նորին Սրբությանն ուղղված ողջերթի խոսքից հետո, որն արտասանեց Գերաշնորհ Տ. Շահեն արքեպիսկոպոս Աճեմյանը, ներկաներին դիմեց Վեհափառ Հայրապետը՝ ի մասնավորի նշելով. «Շուրջ երկամյա Մեր գահակալության ընթացքին Հայրապետական ամենաերկար ճամբորդությունն է, որ ներկայիս պիտի ունենանք Հյուսիսային Ամերիկայում: Աղոթում ենք առ Աստված, որպեսզի Տերն Իր գորակցությունն ու օգնականությունը աջակից դարձնի մեզ մեր առաքելության մեջ՝ գորացնելու սերն ու կապվածությունը Ամերիկայում ու Կանադայում կայք հաստատված հայորդաց հոգիներում առ Մայր Հայրենիքն ու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը»:

Հրաժեշտից հետո մեքենաների շարասյունը շարժվեց «Զվարթնոց» օդանավակայան, որտեղ Վեհափառ Հայրապետին բարի ճանապարհի մաղթելու էին եկել բարձրաստիճան հոգևորականներ, պետական այրեր և այլք:

Օդակայանից Երևան - Ֆրանկֆուրտ չվերթով ինքնաթիռը շարժվեց 7.00-ին, և արդեն հինգ ժամ հետո Նորին Սրբությունն իր շքախմբով գտնվում էր Գերմանիայում, որտեղից գերմանական «Լուֆթհանզա» ավիոընկերության օդանավով շուրջ քսաներկու ժամյա թռիչքից հետո ժամանեց Միացյալ Նահանգաց գեղարեսիլ քաղաքներից մեկը՝ Սան Ֆրանցիսկո: Օդանավից իջնելուն պես Վեհափառ Հայրապետին ընդառաջ եկան Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց թեմերի առաջնորդները՝ Գերաշնորհ Տ. Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանը (Ամերիկայի արևմտյան թեմ), Տ. Խաժակ արքեպ. Պարսամյանը (ԱՄՆ արևելյան թեմ) և Տ. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերաբերյանը (Կանադայի հայոց թեմ): Վեհափառ Հայրապետին դիմավորելու էին եկել նաև ԱՄՆ արևմտյան թեմի եկեղեցական վարչության անդամները՝ թեմական խորհրդի արքեմալեք Վարուժան Ալթորբարմաքյանի գլխավորությամբ, և հավաքավոր բազմաթիվ ամերիկահայեր:

Աջահամբույրից և ավանդական աղուհացի մատուցումից հետո Նորին Սրբությունը ողջույնի իր խոսքն ուղղեց հայորդիներին և «Պահպանիչ» աղոթքով Տիրոջ հովանավորությունը հայցեց Առաքելական մեր Եկեղեցու բոլոր զավակներին՝ ի մասնավորի Հյուսիսային Ամերիկայի հայության համար: Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետն ուղեկցվեց հյուրանոց, որտեղից Հայրապետական շքախմբը ճանապարհվեց Սան Ֆրանցիսկոյի «Սուրբ Հովհաննես Ավետարանիչ» անունը կրող եկեղեցի: Եկեղեցու նորակառույց ընդարձակ սրահում հավաքվել էր հոծ բազմություն, և երբ Հայոց Հայրապետը մուտք գործեց, հնչեց «Հրաշափառ»-ը: Ուխտադրության արարողությունից հետո ողջույնի խոսք ասաց թեմակալ առաջնորդ Վաչե արքեպ. Հովսեփյանը և Նորին Սրբությանը հրավիրեց օրհնության իր պատգամը բերել եկեղեցու անդամներին: Վերջում, աջահամբույրից հետո, եկեղեցուն կից սրահում փեղի ունեցավ ընդունելություն, որի ընթացքին հայորդիք խանդավառությամբ իրենց բանաղթությունները բերեցին Վեհափառ Հայրապետին:

Մայիս 6

Մայիս 6- ի առավոտյան Նորին Սրբության ներկայության շնորհը վայելեցին Օբլեռնի Սուրբ Վարդան եկեղեցու ծխականները: Տեղի համայնքը սրբեղծվել է 1927 թ., իսկ շենքը կառուցվել է 1957 թ.: Ս. Վարդան եկեղեցում Նորին Սրբությանը վերաբերող ողջունեց Վաչե արքեպ. Հովսեփյանը: Այնուհետև ներկաներին Հայրապետական իր պատգամն ուղղեց Վեհափառ: Արարողությունից հետո փեղի հավաքացյալներին ևս առիթ ընձեռվեց անմիջական գրույց և շփում ունենալու Հայոց

Հայրապետի հետ՝ կազմակերպված ընդունելության ընթացքում կիսելով իրենց ազգային-եկեղեցական միաժողովներն ու միաեղբայրությունները Նորին Սրբության հետ:

Նույն օրը Սան Ֆրանցիսկոյի հունական եկեղեցում փեղի ունեցավ Սուրբ Պապարագ: Պապարագիչն էր Վեհափառ Հայրապետը՝ առընթերակայությամբ Գերաշնորհ Տ. Հովնան արքեպս. Տերգրեյանի և Գերշ. Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանի: Հայրապետական թափորը դուրս եկավ ավանդադնից և «Նորիուրդ խորին» - ի հոգեթով հնչյունների ներքո հանդիսաբայլ շարժվեց դեպի փաճար: Արարողությանը մասնակից էին բարձրաստիճան եկեղեցականներ, ի թիվս որոնց նաև հույն եկեղեցու հովիվը և հավաքագյալ բազմաթիվ հայորդիներ:

Պապարագի ընթացքին Վեհափառ Հայրապետը ներկաներին ուղղեց Հայրապետական իր հորդորը՝ բնաբան ունենալով «Նաչ քո եղիցի մեզ ապաւեն» խոսքերը: Վեհափառն ասաց.

Միտևի բարեպաշտ հայորդիք.

Առաջին անգամ չէ, որ Մենք գրեւորում ենք Ամերիկայում, սակայն այսօր, երբ Հայոց Հայրապետին են ուղղված ուրախությամբ լեցուն հազարավոր ձեր աջերը, այն զգացումն ունենք, որ առաջին անգամ ենք այստեղ, Ամերիկայի օրհնյալ հողում: Ձեր բազմահազար ներկայության մեջ Մենք տեսնում և զգում ենք աշխարհասփյուռ մեր ժողովրդի միասնականության ոգին և ուժը, քանզի մեր ամենքիս հոգու հայացքի առջև այս պահին Մայր Հայաստանն ու Սուրբ Էջմիածինն են, որով մեկ ենք մենք մեր անցյալով, այսօրով ու գալիքով, մեր իղձերով, մեր հույսերով ու տեսիլքով:

Միտևիներ. հոգիս առանձնակի խնդությամբ է լցված Ամերիկայի հայոց թեմեր Հայրապետական Մեր անդրանիկ այցելության առիթով: Փառք Բարձրայսին, որ շնորհեց մեզ պարզելը Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյակի տոնական ու հոգեկոթող տարում՝ որպես հովիվ ու սիրեցյալ հոր, միմյանց հանդիպելու:

Հայրենիքի ազատ երկնքից ու նվիրական եզերքներից ողջույն ու սեր ենք բերել ձեզ, Սուրբ Էջմիածնի Լույս Խորանի օրհնությունը: Բերել ենք հայրենաբնակ մեր զավակների՝ ձեր եղբայրների ու քույրերի ջերմագին ողջագոյությունն ու բարեմատիաները:

Միտևիներ.

Այստեղ ենք եկել Տեր-Զորից, Մեր հոգում անթեղած՝ ձեզ ենք բերել ու ձեր հոգիներին ենք փոխանցում Հայոց մեծ Եղեռնի զոհերի հուշարձաններին վառվող անմար կրակի բոցը: Ուխտավոր բազմաթիվ հայորդիների հետ ապրիլի 24-ին խոնարհվեցինք մեկ ու կես միլիոն հայ նահապետների հավաքական գերեզմանին, Հայրենիքի նվիրական հողն ու ջուրը սիրեցինք այն հողին, որը նրանց նշխարներով շաղախված՝ սրբազործված է ամեն հայի համար: Զրիստոսին խաչակից մեր նահա-

յրակաների հիշատակի առջև հարության խորհուրդն է նորոգվում մեր հոգիներում, հասարակումը Խաչի հաղթանակը մահվան դեմ: Արդարև, մեր ժողովուրդը գիրի խաչի զորությունը, քանզի հարության ժողովուրդ է: Ինչպես ասացինք Տեր Զորում՝ բազմիցս խաչվելով չէ, որ խաչակից ենք Զրիստոսին, այլ որովհետև հարություն ենք առել: Ինչ է խաչի ճանապարհը, եթե ոչ չարի մերժում և բարոյ հասարակում, սիրո հաղթանակ մարդկային կյանքում, ազատություն մեղքից, որի համար Աստված Իր սրբունը հեղեց խաչի վրա և Իր հարությանը՝ որպես ամենահաղթ նշան Իր զորության ու Իր կենդանի ներկայության մեր մեջ, պարզեց մեզ լուսեղեն խորհուրդը Խաչի:

Դուք էլ, սիրեցյալ ու հարազատ զավակներ մեր, շատախղներն եք այն հայորդիների, ովքեր բնավեր ու տարագիր, բայց առ Աստված ապավինություն, արդարության ու կյանքի հաղթանակի հավատով, իրենց հոգիներում դրոշմը խաչի՝ նորից հիմնեցին իրենց տունը ու ծխեցին ծուխը հայրենական շարունակելով ապրել «Այլ ինձ քա լիցի պարծել, բայց միայն ի խաչն Տեսուն մերոյ Յիսուսի Զրիստոսի...» (Գաղ. Զ:14) գիրակցությամբ:

Գիրենք, որ հավատալով ձեր կյանքով, ձեր բարի գործերով, քրիստոնյա հայի սրբեղծարար, ազնիվ ու արժանապարհիվ նկարագրով Դուք շարունակում եք ձեր հայրերի՝ ավանդները և հարգանք ու վարսահություն եք վայելում Ամերիկայի այս մեծ քաղաքում: Շարերին է հայրնի, որ ձեր քրիստոնեական նախաձեռնություններով Սան-Ֆրանցիսկոյն հսկող բարձունքում շարունակում է կանգուն մնալ ազատարար Խաչը Զրիստոսի՝ որպես հայ ժողովրդի աներկբա հավատի մի նոր վկայություն ու Տիրոջ փառաբանություն: Հպարտ ենք Մենք որպես հայոց հայրապետ, քրիստոնեական ձեր ոգով ու հավաքով:

1700 տարիներ առաջ ազգովի համան առանք Խաչը Զրիստոսի և կանգնեցրինք հաղթական ողջ հայոց աշխարհում՝ առաջինը հոգակելով քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն: 1700 տարիներ ի վեր կենդանարար ու սքանչելագործ խաչը Զրիստոսի ծաղկում է մեր լեռների, մարտանների, Աստվածգիրության լույսով հրաշագործում հայի հոգու անդամասններում, իմաստավորում հայության կյանքը, վառ պահում մեր մեջ ազատության տենչանքն ու արդարության սերը, նորոգում ոգին սրբեղծագործ: Փորձությունների դեմ հանդիման խաչին ապավինած ապրեցինք, խաչով զինավառ մոխիրներից հառնեցինք, մահեր ուրևահալոցներ և հարուցյալ՝ ընկրեցինք բարին ու բարոյ հեր քայլեցինք: Փառք Տիրոջը, որ կենարար Իր Խաչով պայծառ է պահում հարության հավատի լույսը ձեր հոգում, որ հայրենիքից ու Սուրբ Էջմիածնից օվկիանով զարված օրհնյալ ու հզոր այս երկրում առաջնորդում է ձեզ դեպի սուրբ ավազանը Աստվածկառույց Առա-

քելական մեր Եկեղեցու և հարազատ գիրկը մեր հիմնալուրդ, բայց հալա-
րով միշտ երկրասարդ ու կյանքով լեցուն ժողովրդի:

Միրելիներ. խաչին ապավինում ու հարության հալարով այսօր մեր ժո-
ղովուրդը նոր օրն է կերպում անկախ հայաստանի ու ազատագրված Ար-
ցախի: Հայոց եկեղեցիների նորոգված ու նորակառույց գմբեթներից Տերու-
նական խաչը վերստին օրհնություն է սփռում մեր հայրենիքում, վերստին
խաչի տյառնագրությամբ հայրդիք դառնում են դեպի խնկաբույր խորան-
ները մեր սրբավայրերի և նրանց լույսը անթեղում իրենց հոգիներում ու
հասարակրում ընտանեկան իրենց հարկերում: Դժվարությունների ու հոգե-
րի բեռի ներքո, բայց հույսով ու լավարեսությամբ մեր ժողովուրդը ձեռնա-
մուխ է հայրենական կյանքի վերաշինությանը. ազգային մեր իղձերի
իրականացմանը: Արդ, ինչպես ազգովին հանձն առանք, այնպես էլ ազգո-
ւիին՝ Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյա հոբելյանով խորոգած հալարի մեր ուխ-
տը, հալարավոր գործերով պանծացնենք «խաչն կենարար, որ եղև մեզ
փրկութիւն», որպեսզի այսօր էլ խաչի հաղթական խորհուրդը ողնկից լինի
մեզ և օրհնություն: Միաբան ու միական, Ասրծո՛ւ՝ մեր հանդեպ ունեցած Մի-
րով և միմյանց հանդեպ մեր սիրով գորացած՝ զինվորագրվենք մեր Սուրբ
Եկեղեցու շինության, Մայր հայերնիքի վերակառուցման, ազգային մեր
կյանքի վերածննդի սուրբ առաքելությանը, և թող խաչ մեր ճանապարհը
առաջնորդի մեզ դեպի հայոց Թաքոր լեռը պայծառակերպության:

Այսօր միաձուլվենք մեր հոգիները ու հայցենք մեր հայրերի Ասրծուն, որ
գորացնի մեր մեջ սիրո ու միաբանության արարող ոգին, Բր պարվիրան-
ների անշեղ արասներներով անսայթաք առաջնորդի ազգային մեր կյանքը
և անսասան պսիի Հայոց Եկեղեցին ու հայրենիքը, կենսունակ հայոց
սիյուրը:

Թող Բարձրյալ Տերը ամենևուր գորավոր պսիի քրիստոնեական ոգին
մեր մեջ, և մարդիկ տեսնեն մեր հալարավոր գործերը ու փառաբանեն
Ասրծուն՝ մեր Հորը, որ երկնքում է: Աղոթենք, որ մեր ու մեր զավակների
հոգում մշտապես պայծառ ու անշարժ գծագրվի այն խաչը, որ 2000 տարի-
ներ առաջ առաքյալների ձեռքով կանգնեցվեց Արարարի դիմաց ու 1700
տարիներ առաջ Ասրծո Միաձին Որդու՝ հարուցյալ մեր Փրկիչ Էջջով
բարձրացվեց Տաճարին Սուրբ Էջմիածնի, որը իրենց հալարակերպ
ձեռքերով կառուցեցին Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը, հայոց Տրդատ Գ ար-
քան ու նորադարձ ժողովուրդը մեր: Մեր հայրերի օրինակով աղոթք առ
Ասրված բարձրացնենք ու հայցենք.

Խաչ Զո եղիցի մեզ ապատե, Տեր Յիսուս,

յորժամ երեխա փառօք հօր ընդ ամպս լուսատրս:

Յայնժամ մեր մի՛ ամաչեացուք յուսացեալքս ի Զեզ,

*այլ զօրութեամբ Զոյ մեծալ բերկրեացոյ ընդ աջմէ քումմէ՝
որպէս զորդիս լուսոյ և որդիս փութնչեան:*

Նորին Սրբությունը մասնավոր իր գնահատանքը հայտնեց թեմակալ առաջնորդին՝ Տ. Վաչն արքեպս. Նովսեփյանին, հունական եկեղեցու հովվին՝ եկեղեցին սիրահոժար կերպով հայերին փրամաղորելու համար: Այս առիթով Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցուն նվիրեց Տիրամոր հայառճ պարկեր:

Վեհափառ Հայրապետը հափուկ կերպով իր քաջալերանքին արժանացրեց նաև դպրաց դասի անդամ - անդամուհիներին, որոնք բազմաձայն շքեղությամբ ու մեծ խանդավառությամբ էին կատարում Սուրբ Պատարագի հոգեզմայլ մեղեդիները: Պատարագի ավարտին գրեթե բոլոր հավաքացյալները հաղորդվեցին՝ վերստին նորոգելով քրիստոնյայի իրենց ուխտը:

Հավարդ Ս. Պատարագի եկեղեցուն կից ընդարձակ հանդիսասրահում տեղի ունեցավ հանդիսավոր ընդունելություն և ճաշկերույթ՝ ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի: Երեկոյթին ներկա հայորդիք ունկնդրեցին բարձրաստիճան հոգևորականների խոսքերը և դիտեցին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի «Շողակաթ» նորաստեղծ սպորտիայի պարտասարած հեռուստաֆիլմը՝ Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությունից ի վեր Մայր Աթոռում ծավալված աշխատանքների մասին: Տպավորությունները խանդավառող էին: Վերջում ամենքին Հայրական իր խոսքն ուղղեց Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ հորդորելով ամուր կապված մնալ հայրենական ավանդներին:

Մայիս 7 - 9

Սան Ֆրանցիսկոյից Վեհափառ Հայրապետը մայիս 7 - ին ճանապարհվեց Ֆրեզնո, քաղաք, ուր հանգիստ էր գտել ազգային մեր հերոս գորավար Անդրանիկի անհանգիստ հոգին, և ուր ներշնչվել է նաև հայազգի նշանավոր գրողը՝ Վիլյամ Մաքոյանը: Քաղաքը բարեպետ է, հոգակված հողագործության, ի մասնավորի պտղագործության մեջ արձանագրած հաջողություններով, խաղողի, սալորենու, դեղձի ու ծիրանի այգիներով ու մերձարևադարձային կուլտուրաների մշակությամբ: Ֆրեզնոն ներկայիս ունի շուրջ չորս հարյուր հազար բնակիչ, որոնցից հիսուն հազարը հայեր են: Ինչպես մյուս բնակիչներից շատերը, հայերը ևս հիմնականում զբաղվում են պտղաբուծությամբ:

Վեհափառ Հայրապետի այցելությունը համընկավ այն եղանակին, երբ քաղաքը ներկայանում էր գարնանային զարթոնքի իր ամբողջ շքեղությամբ: Աշխատանքային աշխույժ եռուզեռի շրջան էր: Հակառակ այս տմեհին, սակայն, հայությունը թողել էր ամօրյա իր աշխատանքը և շրապել օդանավակայան՝ դիմավորելու Հայոց Հայրապետին: Նորին Սրբությունն իր շքախմբով Ֆրեզնո ժամանեց մասնավոր ինքնաթիռով: Հայրապետական շքախմբին ընդառաջ ելան բազմաթիվ ֆրեզնոյահայեր՝

քաղաքի հայոց համայնքների հոգևոր հովիվները, եկեղեցական վարչությանց պարավարժան անդամները, հավաքացյալներ, լրագրողներ ու այլք: Ծափողջույններից ու հանդիսավոր ընդունելությունից հետո օդանավակայանում Նորին Սրբությունը կարճ հարցազրույց ունեցավ «Ֆրեզնո Բի» քաղաքային տեղական թերթի թղթակցի հետ՝ լուսաբանելով իր այցի նպատակը, պարասխանելով նաև վեջինիս հեղափոխության մի շարք հարցերի:

Երեկոյան, «Հրաշափառ»-ի արարողությամբ, Վեհափառ Հայրապետը մուտք գործեց Ֆրեզնոյի Ս. Պողոս հայկական եկեղեցի: Կանոնական աղոթքից հետո Նորին Սրբությունը, առընթերակայությամբ Գերշ. Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանի և Գերշ. Տ. Հովհան արքեպս. Տերտերյանի, պարարագեց և փվեց իր Հայրապետական պարզամը:

Միջուկի ժողովուրդ հայոց.

Հովհապետական Մեր անդրանիկ այցն ենք կարարում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ և Կանադա: Մեր հոգում ծրարած ձեզ քերև ենք ողջույններ Հայաստանից, Արցախի ազարաշունչ եզերքներից, հայրենի մեր երկիրը սրբացնող եկեղեցիներից, վանքերից ու խաչքարերից, ողջույն՝ մեր սուրբ հայրերի և հայրապետների լույս նշխարներից, Ետարլուրի փառքի բարձունքում հանգցող հայրենյաց հերոսների շիրիմներից: Ողջունում ենք ձեզ Սուրբ Լուսավորչի Կանթեղի լույսով, Հայոց բարձրիկ աշխարհի կարոտով, Աստվածկառույց Սուրբ Էջմիածնի սիրով:

Եկե՛ն ենք հարանց մեր սուրբ հավարդ նորոգելու կոչով, մեր ընթացքը դեպի Աստված անսայթաք դարձնելու հորդորով ու պարզամտով: Հայոց Մեծ Դարձի՝ համազգային մկրտության 1700-ամյակը երկնային մի նոր հրավեր է մեզ՝ առ Աստված մեր հայրերի Սուրբ Ուխտը վերահասարակելու, խոստովանելու մեր հավարարանությունը Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցուն, որ փրկության է տալիս մեզ, Աստծո հետ հայոց հանդիպակալը, ուր ծնվում ու շարունակ նորոգվում են սերն ու խաղաղությունը մեր կյանքի, խորհուրդը մեր հավերժության: Արդարև, ի՞նչ արժե ճանապարհը, եթե այն չի առաջնորդում մեզ դեպի Աստծո Սուրբ Տաճար՝ հոգևորով իմաստավորելու մեր կյանքը, բարու մեջ ապրելու, արդարություն գործելու, խաղաղություն հաստատելու: Այսօր մենք տոնախմբում ենք նվիրական հիշարակները մեր պարմության հավարակերտ օրերի, երբ Սր. Թադևոս և Սր. Բարդուղիմեոս առաքյալների քարոզությամբ 2000 տարիներ առաջ հիմնադրված Հայոց Եկեղեցին 301 թ. պաշտոնական ճանաչում գտավ, և քրիստոնեությունը Հայաստանում հռչակվեց պետական կրոն: Երբ Սր. Լուսավորչի զորեղ հավարքով Ավետարանի լույսը բազմապարկվեց ու առարացավ մեր Հայրենիքում: Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցիով լույս հազավ հայոց կյանքը: Հայ Եկեղեցուց ճառագող հավարով զգեստավոր-

վեցին ազատության ու արդարության սերը մեր ժողովրդի, աղքատացավ ու ծովացավ արեղծագործ ուժը հայոց՝ կերպերով Զրիարուսադրոշմ հայ մշակույթը, որով արժանի ներդրում ունենք համամարդկային քաղաքակրթության մեջ, որով ճանաչելի ենք այլ ժողովուրդների ու հաղորդակից նրանց: Մեր հավարի անխորտակ բերդամրոցն է Հայ Եկեղեցին, գայթող ու մոլորեցնող ճանապարհներից մեզ հեռու պահող, Միաձուսեջ Սուրբ Խորանի լույսով դեպի Աստված առաջնորդող հոգևոր Տաճարը, որ հավերժական է՝ հասարակական Աստված Սիրո վրա, որ «ոչ երբեք անկյանի» (Ա Կորնթ. 13. 8): Եղև, որ դարերի հոլովույթներում փառացավ մեր Եկեղեցին: Տկարացավ, երբ մեր սերը, մեր հավարը պակասեց, երբ մեր հույսը առ Աստված թուլացավ, սակայն մշտապես՝ գորեղ, թե փկալ, փարածեց օրհնության իր թները մեր վրա ու խնամեց մեզ՝ լինի հայրենի հողում, թե նրանից հեռու: Խնամեց ու հոգաց որպես ծնող Մայր, որ միշտ գորեղ է իր զավակի հանդեպ ունեցած սիրով: Խորհրդային անաստվածության փաստաբանական լին անգամ մեր Եկեղեցին վառ պահեց հավարի ջահը մեր ժողովրդի հոգում, անկորրոն՝ քրիստոնյա հայի ինքնության ոգին:

Գոհությոն Բարձրյալին, փշովեցին բռնության շղթաները, փապավեցին հայ հոգիները միմյանցից փարսնաքարոտ պարկեշտները: Հայոց Եկեղեցին այսօր վերագարթոնք է՝ ապրում, ազատության մեջ ջանում հաղթահարել այն բոլոր ավերները, որ գործվեցին արեղծաճեղճ ձեռքերով: Հառնում են խոնարհված եկեղեցիները, կառուցվում նորերը, Ավերարանի հունդերն են սերմանվում մանկանց ու մեծերի սրտերում, ընդանակալ հարկերից, ուսումնական, մշակութային հասարակություններից ներս: Հայրենիքում աղոթք է բարձրանում առ Աստված՝ միաձուլվելով սփյուռքում ապրող մեր զավակների աղոթքներին և որպես օրհնություն իջնում հայոց կյանքին:

«Մէր ոչ երբեք անկյանի»: Այս հավարով ապրել ենք, ապրվինել Աստծուն, սիրել մեր ընդանիքը, մեր Հայրենիքը: Այդ սիրով կերպով 88-յան մեր միաքանությունը, աննահանջ այդ սիրով դուրս եկանք մարտադաշտ ու պաշտպանեցինք ազատության մեր իրավունքը Արցախում: Հաղթանակող այդ սիրով 1991-ին հանձն առանք Հայաստանի նոր անկախությունը և ընթացանք մեր նոր պետականությունը կերպելու դժվարին ճանապարհով: Հայաստանում, սիրելիներ, դեռևս շարունակվում են փրկեսական և ընկերային կյանքի դժվարություններն ու հոգսերը: Լուրջ բարեփոխումների կարիք են զգում հասարակական կյանքի կարևոր շարք բնագավառներ, վճիռների սպասում բազում խնդիրներ: Հաճախ անորոշությունն ու անվարահողությունն են մարդկանց հոգիներում: Վերստին մեր միաքանության կարիքն է զգացվում՝ շաղախված սիրով, ջրկրկող, ջապարկող, երկնություն ու երկրող ջուկեցող սիրով, սեր, որ չար բան չի խորհում, չի նախանձում, անխախտության վրա չի ուրախանում, այլ միշտ հավարում է, միշտ

հուսադրում ու միշտ արարում: Այս էր Մեր պատգամը Սուրբ Հարության փոխին, այս է Մեր պատգամը այսօր և միշտ:

Սիրելիներ, մենք գիտենք, թե ինչպես հուզվել ու փազնապել են ձեր հոգիները վերջին փաստաբանական, երբ լսում էիք Հայաստանում երկրաշարժի ավերների, Արցախյան թեժ մարտերի, հայրենաքննակ հայության կրած նեղությունների մասին: Գիտենք այն բազմաթիվ ու բազմապիսի օգնությունների մասին, որ դուք սիրով, հույսով ու լավարեստությամբ ուղարկել եք ձեր եղբայրներին ու քույրերին, բարեսիրական այն ծրագրերի մասին, որ իրականացրել եք անսակարկ ծառայությամբ՝ որպես արժանի հերոս-որդները ձեր հայրերի ու պապերի: Մշենք, թե ինչպես Ամերիկայում իրենց նոր կյանքը սկսող հայորդիք՝ հաղթահարելով ամենադժվարին իրավիճակներ, դիմանալով ամենազարքառ աշխարհակրի ու կյանքի, թանկ ժառանգության պես պահեցին այն արժեքները, որ կրում էին իրենց հոգում որպես քրիստոնյա հայեր՝ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու զավակներ: Մշենք այն գործով, որով նրանք իրենց հոգիներում անթեղեցին Եկեղեցու և Հայրենիքի սերն ու փոխանցեցին սերնդե-սերունդ: Եվ մեզ համար հասկանալի կդառնա բարեգործության այն ոգին, որ միշտ արթուն է եղել ամերիկահայոց մեջ, հայրենասիրության այն ուժը, որ ոգեշնչել է առանց վարանելու զինվորագրվելու Հայաստանի ազատագրության գործին: Միևնույն ժամանակ, ուր էլ լինենք, մեր արմարներում զգում ենք Արարարի լուսջին Նոյյան որթարունակի ավշի քաղցրությունը: Ուր էլ լինենք, չի կարող մեր հոգում մարել Աստվածաբանական այն հոգի կանգը, որ թաթախված է նախնաց արյուն-քրքրիներով, որ շաղախված է հիշարարակներով ու սրբություններով, որից այնքան աղոթք է խնկարկվել առ Աստված: Միևնույն ժամանակ, «Ուր գանձն ձեր է, անդ և հոգին ձեր եղիցի» (Ղուկ. 12. 34): Այո, ուր մեր գանձերն են, այնտեղ են և մեր հոգիները: Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին ու Մայր Հայրենիքն են շնորհաց աղբյուր մեր գանձարանը, մեր հոգու հանգրվանը, մեր ընդհանուր տունը: Նրանք այսօր զգում են իրենց զավակների՝ ձեր, մեր հոգածության կարիքը:

Սիրելի բարեպաշտ հայորդիք, հայոց կյանքի անբաժան մասն եք դուք ձեր գործուն մասնակցությամբ, ձեր սիրով ու նվիրումով, որով ծաղկուն է հայ կյանքն Ամերիկայի համայնքներում, որով «զորոյ հիշարարակի արծուի» արության բազում գործերով ներկա եք դուք Հայրենիքում: Ազատ Հայաստանի հզորության կառույցի հիմնաքարերը դնելու, միասնական ու ծաղկուն Եկեղեցու խորանի լույսն առարարներն ծամանակն է այսօր, և այդ ծամանակը մեզ է վիճակվել: Հաջողության ամենամեծ գրավակներ՝ Հայաստանի ու Արցախի անկախության իրողությունն է: Արդ, աներկյուղ ու աներկբա, վճռական ու քաջեռանդ, արարող սիրով արանձնենք վերաշի-

նություներ մեր տան: Հայրենիքը վեր է ամենից և ամենայնից: Խոնարհվենք Հայրենիքի սիրո և Հայրենիքի հանդեպ մեր պարտքի առջև:

Մենք երջանիկ ու հպարտ ենք, որ դուք՝ լիիրավ քաղաքացիներն Ամերիկայի, քրիստոնյա հայի ձեր նկարագրով հարգանք ու վստահություն եք վստեղում այս հզոր երկրում և ձեր ազնիվ ու գնահատելի ներդրումը բերում ամերիկյան կյանքին:

Միտելենք. մեր հանդիպման այս առիթով ուրախ ենք նաև, որ Մայրենի օրվա կապակցությամբ այսօր կարող ենք շնորհավորել, Աստվածային օրհնություն և արևշար ու երջանիկ կյանքի բարենադասքներ բերել ինչպես Ամերիկայում ապրող բոլոր մայրերին, այնպես և հայուհի մայրերին, որոնք առաջին դաստիարակն են մեր մանուկների և նրանց հոգիներում առ Աստված հավատի ու հայրենյաց սիրո առաջին սերմերի պահ տվողները: Ձեզ ենք փոխանցում հայրենաբնակ հայոց սերն ու ողջագուրանքը և վերածննդի ոգին, որ ազատության շնորհով նոր հազարամյակի հեր քայլում է մեր հողում և ոգեւնջում մեզ բոլորիս ի հայաստան և ի սփյուռս:

Լեզուն հայոց համազգային մկրտության և քրիստոնեությունը հայաստանում պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի լուսեղեն խորհրդով, հուսառար ու լավատես ոգով միասնաբար աղոթք բարձրացնենք առ Աստված, որ օրհնի մեր Եկեղեցին ու Հայրենիքը և մեր հավատի ու ազգային միասնության ուխտը: Հայցենք Բարձրալից, որ Իր Ամենախնամ հովանու ներքո միշտ խաղաղ ու բարգավաճ պահի Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, բարձր ու երջանիկ՝ ամերիկյան հյուրընկալ ու մարդասեր ժողովուրդը: Եվ թող զորացնի Աստված մեզ մեր պարտքի մեջ ու առաջնորդի ճիշմարտության Իր հոգով այժմ և միշտ և հավիտյան. ամեն:

Մայիսի 8

Վեհափառ Հայրապետը, առաջնորդ Սրբազան հոր և շքախմբի ընկերակցությամբ այցելեց Կենտրոնական Կալիֆոռնիայի հեղեղյալ եկեղեցիները՝ Եղեմի Ս. Աստվածածին, Ռիալի Ս. Սահակ-Մեսրոպ և Ֆաուլթի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ, և կանոնական աղոթքից հետո, առաջնորդ Սրբազան հոր հրավերով, Կոլեգիոսի Հայրապետական պարզամբ: Վեհափառ Հայրապետն իր այցելած այս ծուխերին մեկական հուշանվերներ հանձնեց, որ պարտաստված էին հայաստանում 1700-ամյակի առթիվ: Թեմիս այս ծուխերը հոգեկան մեծ ցնծության ու վերացումի պահեր ապրեցին Նորին Սրբության օրհնաբեր այցելությամբ:

Այա Նորին Սրբությունն իր շքախմբով այցելեց Ֆրեզնոյի Ս. Խաչ եկեղեցի և դասի մեջ առանձնական աղոթք մատուցեց:

Երեկոյան Ս. Պողոս եկեղեցում կապարվեց Երեկոյան ժամերգություն:

Նորին Սրբությունն իր Հովվապետական օրհնաբեր այցելության և 1700- ամյակի առիթով Կենտրոնական Կալիֆոռնիայի մեր եկեղեցիների երիտասարդությանը բացառիկ առիթ շնորհեց Վեհափառ Հայրապետի խոսքերը լսելու և հարցումներ ուղղելու Հայոց Հովվապետին:

Սպեղծված մարեմիկ և ջերմ մթնոլորտի մեջ, Նորին Սրբությունը պատմեց, թե ինչպես ամեն կիրակի հայրը իր ձեռքից բռնած և իրենց ընտանիքի մյուս անդամները եղբայրներն ու քույրերը, Ս. Էջմիածին էին գնում, եկեղեցու դռան առջև ծնրադրում և այդպես մտնում ներս: Ծնողներից սովորել էր, որ Տաճարի յուրաքանչյուր քարը լոկ պարզ քար չէր, այլ կենդանի ուժ, որ իր մեջ ուներ նաև մեր հայրերի աղոթքները: Վեհափառ Հայրապետը նշեց, որ միշտ վստահություն է ունեցել Աստծու վրա և իր կյանքը նվիրել Աստծուն ու Եկեղեցուն և իր աղոթքները միշտ ավարտել՝ ասելով. «Տեր, քո կամքը թող լինի»:

Այս պեղի ունեցավ աջահամբույր, և Նորին Սրբությունը փոքրիկ խաչեր բաժանեց ներկաներին, որին հաջորդեց ընդունելությունը եկեղեցու Հայկ Պերպերյան սրահում:

Մայիսի 9

Առավոտյան Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբով այցելեց Ֆրեզնոյի Համագաղութային Հայկական Վարժարան, ուր պեղի ունեցավ ավանդական աղուհացի օրհնությունը: Այս Նորին Սրբությունը զրույց ունեցավ աշակերտների հետ: Եվ, արդարև, աշակերտության և ուսուցչական կազմի համար ցնծության օր եղավ Նորին Սրբության այցելությունը:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Ֆրեզնոյի Պերական համալսարան, որտեղ Alise Peters լսարանի ուսանողները անհամբերությամբ սպասում էին Նորին Սրբության ժամանմանը: Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ Հայ Ուսանողների Միության հետ՝ միությանը նվիրելով կենտրոնում խաչով հյուսված մի գորգ: Ուսանողները չափազանց երախտապարտ մնացին:

Նորին Սրբությունն իր շքախմբով օրվա վերջին այցելությունը րվեց Կալիֆոռնիայի Հայ Տարեցների Տուն, որի վարչության նախագահն է Ջեկ Պերոտյանը: Վեհափառ Հայրապետը խոսեց քարեցների և պաշտոնյանների հետ: Վերջին հանդիպումը պեղի ունեցավ մի խումբ քարեցների հետ, որոնց Նորին Սրբությունն իր գնահատությունը հայտնեց հայ ժողովրդին մարտուցած քարիների իրենց ծառայության համար:

Ի պատիվ Ամենայն Հայոց Հայրապետի, մայիսի 9-ի երեկոյան Հովվապետական պաշտոնական ճաշկերույթ րվեց Ֆրեզնոյի «Րեպիսն» պանդոկի մեջ, ուր ներ-

կա էին ազգային բարերարներ, Օրթոդոքս և Ավետարանական Եկեղեցիների հոգևորականներ ու հյուրեր: Ֆրեզկոյի քաղաքապետ Էլըն Օթրին իր գոհունակությունը հայտնեց, որ հանդիպում է Նորին Սրբության հետ, և նրան հանձնեց քաղաքի խորհրդականական բանալին:

Տիար Սթիվ Սամվելյանը, որ Պետական հարաբերությունների արեւնապետն է, պետական զանազան պաշտոնյաների կողմից ուղարկված բանաձևերը հանձնեց Նորին Սրբությանը: Վեհափառ Հայրապետը Ս. Էջմիածնից բերված նվերներ հանձնեց քաղաքապետ Օթրին և Պրն Սամվելյանին:

Նորին սրբությունն իր խոսքի մեջ նշեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կարևորությունը ազատ հայրենիքից ներս՝ թե՛ հոգևոր, և թե՛ շինարարական մարզերում: Վեհափառ Հայրապետը նաև շեշտեց նոր հոգևորականների և կրոնի ուսուցիչների պատրաստության անհերքելի անհրաժեշտությունը: Նորին Սրբությունն իր գնահատությունը հայտնեց առաջնորդ Սրբազան Հորը և ընդունելության հանձնախմբին՝ ջերմ ընդունելության համար, և խոսքն ավարտեց՝ ասելով. «Ֆրեզկոյից չպետք է բաժանվեմ առանց ձեզանից յուրաքանչյուրին հրավեր ուղղելու, որ այցելեք Հայաստան: Քրիստոնյա այս հին երկիրը պիտի խոսի ձեր սրբերի հետ»: Նորին Սրբության ժպիտն ու Հայրապետական պարգամը անմոռանալի պիտի մնան հավաքացյալների սրբերի և մրբերի մեջ:

Մայիս 10

Կենտրոնական Կալիֆոռնիա կարարած իր Հովվապետական այցելությունից հետո, Նորին Սրբությունը, ընկերակցությամբ թեմակալ առաջնորդ, Գեր. Տ. Վաչն արքեպս. Հովսեփյանի և շքախմբի, հալոսկ օղանալով Ֆրեզկոյից Վեն Նայսի օղանավակայան ժամանեց հինգշաբթի, մայիսի 10-ին, առավոտյան ժամը 10.00-ին, և ծախողջույններով դիմավորվեց հոգևորականների, ծրագրիչ հանձնաժողովի և մամլո ներկայացուցիչների կողմից ու առաջնորդվեց դեպի իրեն հարկազմված գահը:

Օղանավակայանի ընդունելության հանձնախմբի արեւնապետ, իրավաբան Պերո Պոյաճյանը բարիգալստյան խոսքով բոլորին ներկայացրեց Վեհափառ Հայրապետին:

Առաջնորդ Սրբազան Հայրն իր ուրախությունը հայտնեց, որ Հյուսիսային և Կենտրոնական Կալիֆոռնիա կարարած իր Հովվապետական շնորհաբեր այցելությունից հետո Նորին Սրբությունը 1700-ամյակի առթիվ Հովվապետական իր այցելությունն է սկսում Հարավային Կալիֆոռնիայի մեջ: Թեմակալ առաջնորդի բարիգալստյան և ողջույնի խոսքից հետո Վեհափառ Հայրապետն իր գոհունակությունը հայտնեց Սրբազան Հորը՝ իր հրավերի և բոլոր ջանքերի համար, և ապա Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից, ազատ ու անկախ Հայաստանից և հայրենիքի մեր ժողովրդի կողմից Իր ողջույնները հայտնեց բոլորին: Վեհափառ Հայրապետը Իր

գոհունակությունը հայտնեց, որ թեմի հավաքացյալները Ամերիկայի ազապ պայմանների մեջ շարունակում են պահպանել իրենց հավաքը և ազգային սովորությունները:

Մամուլի և հեռուստատեսության ներկայացուցիչների Կվադ բոլոր հարցերին, ինչպես Հայաստանի մեջ հոգևոր վերազարթոնքի, նոր հոգևորականների պատրաստության, Հայ Եկեղեցու վարչական ներքին միության, Հայաստանի ներկա դժվարությունների մասին Կվեկի հակիրճ և գոհացուցիչ պատասխաններ:

Հարցազրույցի վերջում Վեհափառ Հայրապետն առաջնորդ Սրբազան Հոր ընկերակցությամբ և իր շքախմբով, որին միացավ նաև հյուրաբար Արևմտյան թեմ այցելած Ռումինիայի և Բուլղարիայի առաջնորդ Ս. Տիրայր արքեպս. Մարտիրոսյանը, նույն օղանավով մեկնեց դեպի Սբացտեյ, Արիզոնա՝ այցելելու համար Արիզոնայի եկեղեցական ծուխ:

Սբացտեյում Նորին Սրբությանը ջերմորեն դիմավորեցին եկեղեցու ծխական խորհուրդի և հարակից կազմակերպությունների անդամները: Ավանդական աղուհացի ու օրհնությունից հետո Վեհափառ Հայրապետն առաջնորդվեց դեպի եկեղեցի, ուր նրան սպասում էին ծխական խորհրդի անդամներ, Եկեղեցու բարերարներ, փարբեր հարանվանություններից հոգևորականներ ու բազում հավաքացյալներ:

Նորին Ս. Օծությունը «Հրաշափառ»-ի արարողությամբ մուտք գործեց եկեղեցի: Կանոնական աղոթքից հետո առաջնորդ Սրբազան Հայրը ջերմագին բարի գալուստ մատթեց Նորին Սրբությանը և հայտնեց, որ առաջին անգամն է, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետ է այցելում Արիզոնա և իրենց ծուխ: Եկեղեցին լի էր ավելի քան 300 հավաքացյալներով:

Վեհափառ Հայրն իր գոհունակությունը հայտնեց, որ մեծ թվով հավաքացյալներ եկել էին հանդիպելու իրենց Հայրապետի հետ և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի և հայրենաբնակ իրենց քույրերի և եղբայրների ողջույնները ստանալու: Նորին Սրբությունն իր ուրախությունը հայտնեց, որ Արևմտյան թեմն իր առաքելությունը ծավալում է նաև Կալիֆոռնիայից դուրս՝ Արիզոնայի և շրջակա այլ նահանգների մեջ: Նորին Սրբությունը բոլորին հորդորեց պահպանելու հայկական ու ազգային սովորությունները ամերիկյան հողի վրա:

Մեկնելուց առաջ Վեհափառ Հայրապետն Արիզոնայի ծուխին 1700-ամյակի առիթով պատրաստված մի հատուկ հուշանվեր նվիրեց:

Նորին Սրբությունը նույն հատուկ օղանավով, Սրբազան Հոր ընկերակցությամբ և շքախմբով, երեկոյան վերադարձավ Վեն Նայս:

Երեկոյան Նորին Սրբությունը թեմի հոգևորականների և հյուր եկեղեցականների հետ՝ Գերշ. Ս. Մուշեղ եպս. Մարտիրոսյան, Հայր Տաճար վրդ. Յարության, Վեր. Պերճ Ճամպագեան, թափորով և «Հրաշափառ»-ի արարողությամբ մուտք գործեց Վեն Նայսի Սուրբ Պետրոս հայկական եկեղեցի: Հավաքացյալների հոծ բազմու-

թյուն էր հավաքվել՝ ընդունելու իրենց ազգընտիր հայրապետին և լսելու այսպիսի փոփոխող անդրադարձի պատրաստումը: Կանոնական աղոթքից հետո, Սրբազան հայրը ջերմագին և հոգեկան անհուն բերկրանքով բարի գալուստ մաղթեց Վեհափառ հայրապետին՝ նշելով, որ հյուսիսային և հենարոնական Կալիֆոռնիա կապարած օրհնաբեր հովվապետական այցելությունից հետո Վեհափառ հայրապետը իր օրհնաբեր այցելությունն սկսում է Ս. Վարդան եկեղեցուց: Սրբազան հայրն իր խոսքի մեջ շեշտեց, որ Քրիստոսի Լույսը Երուսաղեմից հայաստան հասավ Ս. Թադեոս և Ս. Բարդուղիմեոս Առաքյալների կողմից, և ապա Ս. Գրիգոր Լուսավորչի շնորհիվ նույն լույսով լուսավորվեցին հայ ժողովրդի միտքն ու հոգին, և որ իրենց սերը Մայր Աթոռի և Մայր հայրենիքի նկատմամբ անխախտ է, և ուրախ են, որ առաքելաշավիլ իրենց հայրապետն այցելության է եկել իր բանավոր հոբին: Սրբազան հայրը խնդրեց, որ Նորին Սրբությունն իր հայրապետական պատրաստումը փառ հավաքացյալներին և ներքանց բաշխի իր օրհնությունները:

Վեհափառ հայրապետը փառք փվեց Աստծուն, որ Մայր հայրենիքն ու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը ձերբազարկված են համայնավարական լծից և ազատ են իրենց հոգևոր ու ազգային առաքելությունը ծավալելու և մեր նախահայրերի կրոնական ու ազգային ոգով դաստիարակելու մեր ժողովրդի զավակներին: Նորին Սրբությունը շեշտեց, որ 2001 թվականը հոբելյանական փարի է, որի ընթացքում միշտ պետք է աղոթենք: Ապա հայտնեց, որ 1700-ամյակի առթիվ Մայր Աթոռը մի շարք հոգևոր հանդիսություններ և այլ ձեռնարկներ է ծրագրել, որոնք գեղեցիկ առիթներ պիտի ստեղծեն վերանորոգելու մեր հավաքը ու ուխտը, առավել նվիրումով ծառայելու հայաստանյայց եկեղեցուն և մեր սիրեցյալ հայ ժողովրդին: Վեհափառ հայրապետը կոչ ուղղեց բոլոր հավաքացյալներին՝ այցելել հայաստան և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

Մայիսի 11

Առավոտյան ժամը 10.00-ին Փասադենայի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի հայոց եկեղեցու Աղաջանյան սրահում, ի պարիվ Վեհափառ հայրապետի՝ Ռումինիայի և Բուլղարիայի առաջնորդ, Գերշ. Տ. Տիրայր արքեպս. Մարտիրոսյանի, կանադահայոց թեմի առաջնորդ, Գերշ. Տ. Հովնան արք. Տերտերյանի և Արևմտյան թեմի հոգևորականության, փեղի ունեցավ հարավային Կալիֆոռնիայի 12 ամենօրյա հայ վարժարանների աշակերտության կազմակերպած միացյալ գեղարվեստական հանդիսությունը:

Բեմի վրա հովսեփյան վարժարանից երկու աշակերտներ հայկական փարազներով և ավանդական աղոնացով դիմավորեցին Նորին Սրբությունը: Վեհը օրհնեց և ապա ասաց բացման աղոթքը: Շուրջ 900 հոգի հորնկայա ունկնդրեց ԱՄՆ-ի և հայաստանի հանրապետության հիմները: Այս հայապագրին ներկա էր նաև հայաստանի հանրապետության գլխավոր հյուպարոս, փար Վալերի Մկրտումյանը:

Թեմակալ առաջնորդ, Գերշ. Տ. Վաչե արքեպս. Հովսեփյանը հրավիրվեց, որպեսզի ներկայացնի և հրավիրի Նորին Սրբությանը: Այս աշակերտությունը հոսունկայս և որոշվեց, որ ծափերով ողջունենք Վեհափառին բեմ բարձրանալիս: Հայրապետն իր խոսքում հիմնականում ասաց. «Հոգևոր հայրեր, փնտրենք և պարասխանատուներ, սիրելի աշակերտներ, շատ հուզված և ուրախ եմ ի տես այս հավաքի, սիրո և հարգանքի հանդիպումի: Եկել եմ միության և սիրո պարզամը բերելու ձեզ: Դուք ձեր ներկայությամբ փաստում եմք միության քաղցր պարկերը: Ինչպես ասվեց, Էջմիածնից քրիստոնեության Լույսն է, որ փարածված է Հայոց մեր աշխարհի մեջ... Միտելի աշակերտներ, ջանացեք լինել միշտ ճշմարիտ հայ քրիստոնյաներ»:

«Հայր մեր»-ի երգեցողությամբ իր ավարտին հասավ այս անմոռանալի և գեղեցիկ միջոցառումը:

Այս Վեհափառ Հայրապետը փոքրիկ խաչեր նվիրեց և անձամբ խոսեց հայ վարժարաններից եկած փառքեր աշակերտների հետ: Հայրական այս մտերմիկ շփումը մեծ խանդավառությամբ ընդունեց աշակերտությունը:

Երեկոյան Clendale Civic Auditorium-ում 1700-ամյակի առթիվ տեղի ունեցավ երաժշտական ճոխ համերգ:

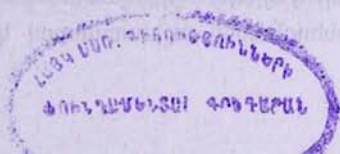
Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբի ընկերակցությամբ առաջնորդվեց համերգասրահ և կարարեց համերգի բացումը, որն սկսվեց Տերունական աղոթքով: Համերգին ներկա էին նաև այլ հարանվանությունների և եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև Լոս Անջելեսում Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր հյուպարոս, տիար Վալերի Մկրտումյանը:

Առաջնորդ Սրբազան Հայրն իր գոհունակությունը հայտնեց այս հիանալի համերգի հաջողության համար և ասաց. «Մենք այսօր Զարկի ուրախությամբ ենք ապրում, երբ մեր մեջ ունենք Ամենայն Հայոց Հայրապետին»:

Նորին Սրբությունն իր գոհունակությունը հայտնեց 1700-ամյակի առթիվ ներկայացված այս կենսունակ հայրագրի համար՝ շնորհավորելով բոլոր մասնակիցներին և պարասխանատուներին: Այս Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնությունը բաշխեց բոլորին՝ կոչ ուղղելով, որ Ս. Լուսավորչի Կաթեդի լույսը և Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի օրհնությունները միշտ առաջնորդեն մեզ դեպի հոգևոր ու ազգային կյանք:

Մայիս 12

Հարաթ օրը, մայիս 12-ի առավոտյան, Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբով այցելեց Արարատ Հայ Տարեցների Տունը, որ գտնվում է Միշն Հիլզի մեջ (Կալիֆոռնիա): Նորին Սրբությունն իր Հայրապետական խոսքն ուղղեց փառեցներին՝ առողջություն և արևշարություն մաղթելով նրանց:

Այս Վեհափառ Հայրապետն այցելեց հիվանդանոցային բաժին և աղոթեց նրանց ամողջության համար: Նորին Սրբության թե՛ խոսքը, և թե՛ անմիջական շփումը բացառիկ ջերմություն հաղորդեցին մեր փարեցներին:

Այնուհետև Վեհափառն առաջնորդարանի մեջ հանդիպում ունեցավ Հայաստանյայց Եկեղեցու Երիտասարդաց կազմակերպության կենտրոնական վարչության անդամների հետ: Վեհափառ Հայրապետը գնահատելով Արևմտյան թեմի երիտասարդների եկեղեցասեր ծառայությունները՝ կոչ արեց է՛լ ավելի շարժվել երիտասարդներ համախմբել եկեղեցու շուրջ և ընդարձակել իրենց ծառայության հորիզոնը: Երիտասարդաց Միության անդամներն իրենց մրափոփող զանազան հարցերն ուղղեցին Նորին Սրբությանը և սրացան լուսաբանություններ ու հորդորներ իրենց ապագա գործունեության համար:

Կեսօրին թեմի հոգևորականներն առիթն ունեցան ժողով գումարելու Վեհափառի նախագահությամբ, ուր փոփոխական Հայրապետի նախաձեռնած մի շարք ծրագրերին, հոգևոր ջերմ մթնոլորտում փոխանակվեցին գաղափարներ: Վեհափառ Հայրապետը շեշտեց ժողովուրդը Եկեղեցի առաջնորդելու կարևորությունը բազմամշակույթ այդ երկրի մեջ:

Ժողովից հետո Նորին Սուրբ Օծությունը, իր շքախմբը և բոլոր հոգևորականները շարժվեցին Մոնթեբելլոյի Հայ Նահապակյաց հուշարձան, ուր Երիտասարդաց Միության անդամները, Ն. Բ. Ը. Մ. սկսալուսները և վարժարանի աշակերտները սպասում էին Վեհափառի ժամանմանը: Նորին Սրբությունը թեմակալ առաջնորդի՝ Դեր Զորից բերած ավագն ու նահապակյաց մասունքները զեպեղեց հափուկ մի փեղ, ապա հանդիսավոր հոգեհանգստյան պաշտոն կատարվեց ցեղասպանությանը զոհ գնացած բյուրավոր նահապակների հոգիների համար: Մոնթեբելլոյի քաղաքապետ Մերի Էն Սուսեփոնս հանուն քաղաքի իր բարի գալստյան խոսքն ուղղեց Վեհափառ Հայրապետին, որից հետո ՆՇ գլխավոր հյուպատոս, փիար Վալերի Մկրտումյանը սրտագին բարի գալուստ մաղթելով Վեհափառ Հայրապետին՝ ներկայացրեց Մայր Աթոռի և Նորին Սրբության ազգանվեր ծառայությունները: Վեհափառն իր խոսքում հիշեց նահապակների քրիստոնեական անընկճելի ոգին և հայրենասիրությունը՝ հույս հայտնելով, որ հավաքական ջանքերով մի օր ցեղասպանությունը պիտի ճանաչվի համայն աշխարհում:

Վերջում փեղի ունեցավ աջահամբույր:

Նույն օրը Նորին Սրբությունն իր շքախմբով թեմակալ առաջնորդի և թեմի հոգևորականների ուղեկցությամբ այցելեց Սուրբ Խաչ եկեղեցի և «Ուրախ լեր»-ի և «Հրաշափառ»-ի շարականների հիմնությունների մրավ եկեղեցի: Կանոնական աղոթքից և բարիգալստյան խոսքից հետո Նորին Սրբությունը Հայրապետական իր օրհնությունները բաշխեց հավաքացյալներին՝ ասելով. «Մենք եկել ենք մեր ժողովրդին հորդոր և պարգամ բերելու, որպեսզի հեռավոր այս ափերում շարունակեն իրենց՝ մեր հայրերի սրբազան հավատքին հավատարիմ ընթացքը, շարունակեն անդուլ, անհոգնաբեկ աշխատանքով կյանքի կոչել այն բոլոր երազներն ու փեսիկները,

որոնք պիտի առաջնորդեն մեզ մեր դարավոր երազների իրականացման՝ գորեղ հայրենիք ունենալու և օրհնյալ հայրենիքի ներքո համախմբված փեսանելու մեր ժողովրդի գավակներին»:

Աջահամբույրից հետո փաճարի սրահում փեղի ունեցավ հյուրասիրություն՝ հոգևորականների և պաշտոնյաների համար, որի ժամանակ բոլորն առիթն ունեցան ավելի մոտիկից շփվելու և ճանաչելու Հայոց Հայրապետին:

Մայիս 13

Արևմտյան թեմի փարեգրության մեջ երկրորդ անգամը լինելով, Հայրապետական Սուրբ Պապարագ մաքուցվեց հանրահռչակ Հովիվուդ Պոլում:

Բեմը մասնավոր կերպով պատրաստվել էր սքանչելի խորանով և բարձրադիր խաչով:

«Հայր մեր»-ից առաջ Հայրապետը քարոզեց «Մեր ո՛չ անկանի» բնաբանով: Նորին Սրբությունն իր քարոզում ասաց. «Հայ Եկեղեցին անխորտակելի բերդն է մեր հավաքի: Դուք անբաժան մասնիկն եք հայ կյանքի, ձեր գործնական մասնակցությամբ ու նվիրվածությամբ Ամերիկայի փարածքի հայկական համայնքների կյանքը բարգավաճում է: Դուք ներկա եք Հայաստանի մեջ՝ ձեր բազմապիսի քաջարի գործերով, որոնք արժանի են գրքերում արձանագրվելու. ուստի վճռականությամբ ու սիրով նվիրվենք մեր փունը վերակառուցելու գործին, քանի որ մեր հայրենիքը ամեն բանից վեր է»:

Քարոզի վերջում Նորին Սրբությունը, բարձրորեն գնահատելով թեմակալ առաջնորդի եկեղեցանվեր բազմամյա ծառայությունը՝ եպիսկոպոսական պանակե նվիրեց նրան:

Վեհափառի գլխավորությամբ հոգևորականների դասը և երգչախումբը խմբանկարվեցին:

Երեկոյան Բնեդի Հիլ հյուրանոցում, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, փեղի ունեցավ պաշտոնական ճաշկերույթ, և պատշաճ հայտագիր գործադրվեց: Ներկաները գոհունակությամբ դիմեցին «Էջմիածնի առաքելությունը 21-րդ դարում» փեսաժապավենը, որ ներկայացված էին Վեհափառի զանազան այցելությունները, պատգամներն ու շինարարական ծրագիրները:

Մայիս 14

Նորին Սրբությունն առաջնորդարանում հատուկ ընդունելություն շնորհեց քաղաքում գործող հայ ավանդական կուսակցությունների, ինչպես և կրթական ու բարե-

գործական զանազան կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին և անհատներին: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր շքախմբով և թեմակալ առաջնորդի ընկերակցությամբ, այցելեց ՏՏ հյուպատոսարան, որտեղ նրան սիրով դիմավորեցին գլխավոր հյուպատոս, փխար Վալերի Մկրտումյանը, հյուպատոսները և անձնակազմը: Պարոն հյուպատոսն իր ուրախությունը հայտնեց Վեհափառի Հովվապետական այցելությունների համար և հաջողություն մաղթեց Կանադա և ԱՄՆ արևելյան թեմ կաթարելիք այցելություններին: Նորին Սրբությունը բարձր գնահատեց փխար Մրկրտումյանի գործոն մասնակցությունը հայկական կազմակերպությունների և համայնքային ծրագիրներին:

Երեկոյան ՀԲԸՄ Փասադենայի կենտրոնի մեջ Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ և ՀԲԸՄ նախագահ փիկին Լուիզ Միմոն Մանուկյանի ներկայությամբ հանդիսավոր կերպով նշվեց Միության 95-ամյակը: Տոնակատարության ավարտին Նորին Սրբությունն անձնական կարճ հանդիպում ունեցավ ներկաների հետ:

Մայիս 15

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ-ն Ամերիկայի Արևմտյան թեմ կաթարած իր օրհնաբեր անդրանիկ այցելությունը փայլուն հաջողությամբ պսակելով Լոս Անջելեսից իր շքախմբով, ուղեկցությամբ Գերշ. Տ. Վաչե արքեպս. Հովսեփյանի և Գերշ. Տ. Հովնան արքեպս. Տերտերյանի, ուղևորվեց Կանադա:

Նորին Սրբության առաջին հանգրվանը Վանկուվեր քաղաքն էր, ուր բնակվում են շուրջ երկու հազար հայեր: Օղանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին և իր շքախմբին դիմավորելու էին եկել քեղի Սուրբ Վարդան եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տ. Գեղարդ քահանա Կարապետյանը և եկեղեցական վարչության անդամները:

Այնուհետև Հայոց Հայրապետը այցելեց Ս. Վարդան եկեղեցի, որտեղ քեղի ունեցան հրաշափառի հանդիսավոր արարողություն և աջահամբույր:

Մայիս 16

Հաջորդ օրը, վաղ առավոտյան, Նորին Սրբությունը Վանկուվերից մեկնեց Մոնրեալ: Դիմավորման համար օղանավակայան էին եկել թեմի եկեղեցականները, Կանադայում ՏՏ դեսպան Արա Պապյանը, եկեղեցական վարչության անդամներն ու հավաքացյալ հայորդիք: Երեկոյան Նորին Սրբությունն արդեն Մոնրեալի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ առաջնորդանիստ եկեղեցում էր, որտեղ քեղի ունենցավ «Հրաշափառ»-ի հանդիսավոր արարողություն: Թեմակալ առաջնորդ Տ. Հովնան արքեպս. Տերտերյանի ուղեկցությամբ Հայրապետական թափոր կազմվեց եկեղեցու

առջև, պարզվեց հայրապետական ամպիոլանին, և հավաքացյալները խոսնե՞րա՞մբ բազմությամբ հավաքվեցին թափոռի շուրջ՝ ստանալու Հայրապետի օրհնությունը:

Թափոռը շարժվեց եկեղեցի, որտեղ հավաքվել էր շուրջ հազար հոգիանոց բազմություն: Նորին Սրբության գլխավորությամբ բարձրաստիճան եկեղեցականները բարձրացան Ս. Խորան, և Հովնան արքեպս. Տերությունը ողջույնի ու բարիգալստյան իր խոսքն ուղղեց Հայոց Հայրապետին ու իր շքախմբին հանուն Կանադայի հայոց թեմի հոգևորականաց ու թեմական - համայնքային մարմինների ու հավաքացյալների սրտաբուխ իր մաղթանքները բերելով Հայրապետին: Այնուհետև Սրբազան Հայրը հրավիրեց Վեհափառ Հորը, որը հայրական իր պարգամն ու օրհնությունը րվեց կանադահայությանը:

Մայիս 17

Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Կանադայի մայրաքաղաք Օտտավա, որտեղ հանդիպում ունեցավ Կանադայի վարչապետ Ժան Զերթյենի հետ: Նորին Սրբության հետ հանդիպմանը մասնակցում էին Գերաշնորհ Ս. Հովնան, Ս. Վաչե, Ս. Նավասարդ Սրբազանները: Հանդիպումն անցավ ջերմ մթնոլորտում: Վեհափառ Հայրապետը իր գնահատանքն ու շնորհակալությունը հայրենեց վարչապետին՝ Կանադայի հայության նկատմամբ դրսևորած իր հոգածու և ուշադիր վերաբերմունքի համար՝ նրան նվիրելով քանդակազարդ ծաղկաման: Վարչապետը ևս իր ուրախությունը հայրենեց հանդիպման համար՝ ողջունելով Վեհափառ Հոր ներկայությունը Կանադայում և հայրենելով իր շնորհակալությունը, որ հայությունը գործուն մասնակցություն է բերում երկրի բարգավաճման գործում:

Վարչապետի հետ հանդիպումից հետո Վեհափառ Հայրապետն այցելեց նաև Կանադայում ՀՀ դեսպանատուն՝ իր բարեմաղթանքներն ու օրհնությունը բերելով դեսպանության ողջ աշխատակազմին՝ դեսպան Արա Պապյանի գլխավորությամբ:

Այնուհետև Նորին Սրբությունը վերադարձավ Մոնրեալ: Երեկոյան Նորին Սրբությունն իր շքախմբով հրավիրված էր մեր Եկեղեցու կանադահայ նվիրյալ գավակ Պերճ Աբլյանի կազմակերպած ընթրիքին:

Մայիս 18

Մայիս 18-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետի ժամանակացույցում նախատեսված էր այցելություն Մոնրեալի երիտասարդ հայտղիներին, ովքեր ուսանում են քաղաքի հայկական Արմեն Զեբեկ - Ալեք Մանուկյան, Նարեկ և Սուրբ Հակոբ վարժարաններում: Վեհափառ Հայրապետի առաջին շնորհաբեր այցելությանն արժա-

նացան Ալեք Մանուկյան վարժարանի տեսչական-ուսուցչական կազմն ու սաները: Վարժարանում ուսանում են հինգ հարյուր աշակերտներ: Ազգային մեծանուն բարերարի անունը կրող վարժարանի շենքի սեմին Նորին Սրբությանը դիմավորելու էին ելել վարժարանի պատվարժան հիմնադիր նախագահ Կարապետ Գյոնջյանը, Կոնստանդին Կարապետի Պալյանը, վարժարանի սաներն ու ծնողները: Հայոց Հայրապետը, մատուցված ավանդական աղուհացի օրհնությունը կատարելուց հետո, Կանադահայոց առաջնորդ Ս. Հովնան արքեպս. Տերությունյանի ուղեկցությամբ իր շքախմբով մուտք գործեց վարժարան, որտեղ Նորին Սրբությանը ողջույնի խոսք ուղղեցին վարժարանի հիմնադիր նախագահն ու Կոնստանդինը՝ արարահայտելով իրենց անկեղծ ուրախությունն ու բերկրանքը Վեհափառ Հոր պատմական այցի առիթով:

Այնուհետև հանդիսասրահը տրամադրվեց վարժարանի սաներին, որոնք իրենց հմուտ մանկավարժների ղեկավարությամբ ներկայացրին գեղարվեստական իրենց ծրագիրը:

Հանդիսության ավարտին բոլոր ներկաներին օրհնության իր խոսքն ուղղեց ազգիս Հայրապետը՝ ի մասնավորի հորդորելով վարժարանի սաներին արժանի ժառանգորդները լինել վարժարանի հիմնման համար գոհողություն ստանձնած պատվարժան բարերար Ալեք Մանուկյանի՝ այս կերպ արժեքների նկատմամբ դրսևորած նախանձախնդրությամբ երախտասիրույց լինելով վախճանյալ բարերարին :

Հաջորդ վարժարանը, ուր այցելեց Նորին Սրբությունը, «Մարտյան ողբերգության» անմահանուն գործի հեղինակի անունը կրող «Նարեկ» վարժարանն էր, որ ուսանում են շուրջ չորս հարյուր սաներ: Ընդարձակ հանդիսասրահում Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսք ասաց վարժարանի տնօրեն Պոլ Գազանճյանը, որին հաջորդեց վարժարանի սաների պատրաստած գեղարվեստական հայտագիրը: Կանադահայոց թեմի առաջնորդ Ս. Հովնան արքեպս. Տերությունյանի խոսքից հետո, ով ներկաներին ներկայացրեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, օրհնության իր պատգամը բերեց Հայոց Հայրապետը՝ վարժարանի սաներին ու ուսուցչական կազմին հորդորելով ամուր մնալ հայրենական ավանդներին, լինելով հավատարիմ քաղաքացիները Կանադայի հյուրընկալ պետության:

Ժամը 12.30-ին Վեհափառ Հայրապետն արդեն Սուրբ Հակոբ վարժարանում էր, որտեղ Նորին Սրբությանը դիմավորեցին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Բերիո թեմի առաջնորդ, Գերաշնորհ Ս. Սուրեն արքեպս. Գաթարոյանը, վարժարանի տնօրեն Լևոն Բուզանյանը, վարժարանի խանդավառ սաներն ու մեծաթիվ հայորդիք: Վարժարանի ընդարձակ սրահում կազմակերպված էր հանդիսություն, և սաները տնօրենի ողջույնի խոսքից հետո գեղարվեստական իրենց հայտագրով այստեղ ևս ուրախություն պարգևեցին Հայոց Հայրապետին:

Վերջում Նորին Սրբությունն իր օրհնությունը բերեց ամենքին՝ հայտնելով իր ուրախությունը վարժարանում հայեցի դաստիարակության ու կրթական առաքելության մեջ տարվող աշխատանքների համար: Վարժարան այցելելուց հետո Վե-

հափառ Հայրապետն ուխտի մեկնեց համանուն՝ Ս. Հակոբ եկեղեցի, ուր վերաբին աղոթք բարձրացրեց առ Աստված՝ կանադահայոց համայնքի բարգավաճման ու պայծառության համար:

Օրվա ծրագրում Վեհափառ Հայրապետի այցելության հաջորդ հանգրվանը Մոնրեալի Մանուար Քարդինալի անունը կրող ծերերի փոխն էր, որպեսզի օթևանել էին շուրջ վաթսուս հայ մամիկներ ու պապիկներ: Նորին Սրբությունն այցի ընթացքին մխիթարության իր խոսքերն ուղղեց վաստակյալ հայ ծնողներին՝ գոյեպնդելով նրանց և հաստատելով, որ կանադահայոց ներկա հայաբույր կյանքը կերպով են իրենք իրենց քրտինքով՝ հավատարմություն դրսևորելով ազգային ինքնության պահպանության առաքելությանը:

Ժամը 14.30-ին Վեհափառ Հայրապետը վերադարձավ առաջնորդարան, որտեղ հոգևորականաց հեք մասնակցեց իր պատվին կազմակերպված ճաշկերույթին:

Ժամը 15.15-ին Նորին Սրբությունն իր շքախմբով մեկնեց Քվեբեկի վարչապետարան, որտեղ հանդիպում պետք է ունենար Քվեբեկի վարչապետ Բերնար Լանդրիի հետ: Քվեբեկը Կանադայի կարևորագույն շրջաններից է, որտեղի շուրջ յոթ միլիոն բնակիչներից հինգ և կեսը ֆրանսիացիներ են: Վարչապետը Վեհափառ Հայրապետին և իր շքախմբին ընդունեց բացառիկ ջերմությամբ: Հանդիպման ընթացքին Նորին Սրբությունը ծանուցեց վարչապետին, որ Հայ Եկեղեցին նշում է իր պաշտոնականացման 1700 - ամյակը, և հրավիրեց նրան սեպտեմբերյան կարևորագույն հանդիսություններին այցելել Հայաստան:

Վարչապետը, շնորհակալություն հայտնելով հրավերի համար, հայտարարեց, որ հանուն Քվեբեկի իշխանության հանդիսություններին մասնակցելու համար Հայաստան կգործուղի նախարարներից մեկին: Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ հայ ժողովրդի դարասկզբյան ողբերգությանը՝ ցեղասպանությանը, և հույս հայտնեց, որ ցեղասպանության ճանաչման միջազգային գործընթացի մեջ մյուս պետություններին կմիանա նաև Կանադան: Վարչապետը ևս իր համոզումը հայտնեց այդ ուղղությամբ՝ արձանագրելով, որ Քվեբեկի շրջանային իշխանությանը շրջանակում ցեղասպանությունն արդեն իսկ ճանաչում ստացել է:

Հանդիպման ավարտին Նորին Սրբությունն իր շքախմբով խմբանկարվեց վարչապետի հետ:

Երեկոյան ժամը 6-ին Վեհափառ Հայրապետի ծրագրում նախատեսված էր այցելություն Մոնրեալի քաղաքապետարան: Քաղաքապետը՝ Պիեռ Բուրգը, հրավիրել էր Նորին Սրբությանն ու շքախմբին քաղաքապետարան՝ հանդիսավոր ճաշկերույթ փալու Վեհափառ Հայրապետի պատվին: Ծաշկերույթին ներկա էին նաև քույր Եկեղեցիների՝ Մոնրեալում գործող ներկայացուցիչներ և մոնրեալահայեր: Ծաշկերույթն անցավ բացառիկ ջերմ ու մրերիմ մթնոլորտում: Քաղաքապետն իր լավագույն զգացումներն արտահայտեց Մոնրեալում բնակություն հաստատած հայերի նկատմամբ, որոնցից երեքն արդեն իսկ իր անմիջական օգնականներն էին: Նորին Սրբությունը

իր գնահատանքն ու օրհնությունը բերեց քաղաքապետին՝ հայության նկատմամբ դրսևորած իր ջերմ ու ազնիվ վերաբերմունքի ու հայասիրության համար:

Քաղաքապետարանից Հայրապետական շքախումբը շարժվեց դեպի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ առաջնորդանիստ եկեղեցի, որտեղ արդեն հավաքվել էին բազմաթիվ հայ երիտասարդներ՝ հանդիպում ունենալու Վեհափառ Հայրապետի հետ: Երիտասարդների հետ Վեհափառ Հայրապետի հանդիպումը րենց շուրջ չորս ժամ, որի ընթացքում Նորին Սրբությունը հարկապես շեշտադրեց մեր Եկեղեցու հոգևոր ու ազգապահպանման դերի կարևորությունը գաղութահայության կյանքում և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի դերակատարությունը հայության պարմական գոյապահման մեջ: Վերջում Վեհափառ Հայրը ջերմ ու անմիջական մթնոլորտում անդրադարձավ ու պարասխանեց Կանադայի երիտասարդ հայորդյաց հարցումներին՝ լուսաբանելով հարկապես ընկերային կյանքից ներս նրանց հուզող մի շարք հարցեր:

Մայիս 19

Վեհափառ Հայրապետը առավոտյան ժամը 11.00-ին Մոնրեալի «Wyndham» հյուրանոցից իր շքախմբով շարժվեց դեպի առաջնորդարան՝ նախագահելու կանադահայոց թեմական պարգամավորական ժողովը՝ իր օրհնության խոսքը բերելու ժողովի անդամներին: Իր պարգամում Նորին Սրբությունը հարուկ կերպով գնահատանքի արժանացրեց կանադահայոց առաջնորդ, Գերաշնորհ Տ. Հովնան արքեպս. Տերպերյանին՝ իր աշխույժ ու ժրաջան գործունեության համար: Վեհափառ Հայրապետն իր գոհունակությունը հայրենց նաև պարգամավորական ժողովի անդամներին՝ ներհամայնքային ազգային եկեղեցական կյանքից բացի ազնվորեն ու գործունե կերպով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի գորացմանը նպաստելու համար:

Ժողովի ավարտից հետո Նորին Սրբությունն առաջնորդարանի ընդունարանում հանդիպեց Կանադայի հայկական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ: Նորին Սրբությանը աջահամբույրի ու հանդիպման եկան կանադահայոց թեմի թեմական ու համայնքային խորհուրդների ու հարակից մարմինների, մշակութային ու հայրենակցական միությունների անդամները:

Երեկոյան «Wyndham» հյուրանոցի ընդունելությանց ընդարձակ սրահում տեղի ունեցավ հանդիսավոր ճաշկերույթ, որին մասնակցելու էին եկել շուրջ յոթ հարյուր հայորդիներ: Ջերմ ու անմիջական մթնոլորտում ներկաներին բացման խոսքով դիմեց կանադահայոց թեմական խորհրդի արեմնապետ Արտո Բասմաջյանը: Սրտի խոսք ասացին Տ. Նավասարդ եպիսկոպոս Կճոյանը, Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը, Տ. Վաչե արքեպս. Հովսեփյանը և Կանադայում ՀՀ դեսպան, տիար Արա Պապյանը: Ծաշկերույթի ընթացքում ցուցադրվեց «Շողակաթ» հեռուստաստուդիայի կողմից պատրաստված ֆիլմը՝ Վեհափառ Հայրապետի գահակալության առաջին օրերից սկսյալ Մայր Աթոռում իրականացված գործունեության մասին:

Ճաշկերույթի ընթացքին Նորին Սրբությանը մատուցվեցին նվերներ. Միջազգային Տեղեկատվական Ակադեմիայի անդամությունը Նորին Սրբությանը փոխադրվեց այդ հաստատության փոխտնօրինության գլխավորի կոչում, իսկ Արթուր Կեպրիկյանը Վեհափառ Հայրապետին նվիրեց Եղիազար Այնթափցուն պատկանած ձեռագիր Ավետարանի նմանահանյալ հրատարակության մեկ օրինակ: Վերջում, Տ. Նովնան արքեպս. Տերությունի խոսքից հետո, ներկաներին իր օրհնությունը բաշխեց Վեհափառ Հայրապետը՝ իր գնահատանքը բերելով իր այցի կազմակերպական աշխատանքներում մասնակցություն բերած բոլոր կանադահայերին՝ թեմակալ առաջնորդի գլխավորությամբ:

Այա Նորին Սրբությունը կանադահայերին ներկայացրեց վերջին մեկ և կես րպարում Մայր Աթոռում իրականացված աշխատանքներն ու առաջիկա անելիքները եկեղեցական կյանքի վերակազմակերպման ուղղությամբ: Ճաշկերույթը փակվեց «Պահպանիչ» - ով:

Մայիս 21-22

Նորին Սրբությունն իր այցը Կանադա եզրափակեց այցելելով Տորոնտո և Սենտ Քեթրինս քաղաքներ:

Տորոնտոյում ներկայումս բնակվում է հիմնականում Թուրքիայից և Եգիպտոսից արտագաղթած շուրջ 35 հազար հայ: Մայիսի 20-ին քաղաքի Սուրբ Երրորդություն հայկական եկեղեցում Ամենայն Հայոց Հայրապետին դիմավորեցին «Հրաշափառի» երգեցողությամբ:

«Մեծապես ուրախ եմ, որ գտնվում եմ ձեր մեջ, վայելում ձեր այսօրվա պայծառակերպությունը, որ պայման ու հիմք է հոգևոր ու ազգային մեր ինքնության պահպանման ու զորացման», - իր պարգամն ու բարձր գնահատանքը փոխանակեց Տորոնտոյի հայությանը՝ նշեց Վեհափառ Հայրապետը:

Տորոնտոյում Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ հայ երիտասարդության հետ, այցելեց քաղաքում գործող 6 հայկական վարժարաններից երեքը, հանդիպեց Տորոնտոյի քաղաքապետի հետ: Տորոնտոյի Ս. Երրորդություն եկեղեցում մայիսի 22-ին մատուցվեց հայրապետական Պատարագ, որին ներկա էին եղել բոլոր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ: Հավարտ Ս. Պատարագի բազմաթիվ հայ հավատացյալներ հաղորդություն ստացան Հայոց Հայրապետի ձեռքից:

Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Սենտ Քեթրինս: Այս քաղաքում է ձևավորվել, այսօր արդեն փոքրաթիվ, հնագույն կանադահայ համայնքը: Հոգևոր հովիվն է Արժանապարհիվ Տ. Շնորհք քին. Սունին: Քաղաքի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցում Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնությունը բաշխեց հավատացյալներին՝ հորդորելով ծաղկուն ու շեն պահել համայնքը: Այա եկեղեցու սրահի

հայկական եկեղեցում Վեհափառ Հայրապետին իր օրհնությունը բաշխեց հավաքացյալներին՝ հորդորելով ծաղկուն ու շեն պահել համայնքը: Ապա եկեղեցու սրահի մեջ փեղի ունեցավ հանդիսավոր ընդունելություն, որին ներկա եղան Սենյր Քերթիզի քաղաքապետը և նահանգային իշխանության ներկայացուցիչներ:

Նույն օրը, երեկոյան, Վեհափառ Հայրապետին իր շքախմբով և քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչների հետ փեղի կաթոլիկ եկեղեցում ներկա գտնվեց «Սուրբ Խաչ» օրաթերթիային՝ կանադացի երգիչ-երգչուհիների կապարմամբ: Հայոց մեծ Դարձի փարեղարձին նվիրված այս սրբազորությունը, բաղկացած մի քանի մասերից, անդրադարձ է հայ ժողովրդի պատմության կարևորագույն հանգրվաններին. համազգային մկրտություն, գրերի գյուտ, Վարդանանք և այլն:

Ներկայացման ավարտից հետո Ամենայն Հայոց Հայրապետին ու ներկաներին ողջունեցին Հույն Եկեղեցու միաբնակիցներն ու Անգլիկան եպիսկոպոսը: Հանդիսությունն ավարտվեց Նորին Սրբության պարգևատրով, որի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետը Հայ Եկեղեցու բարձր պարգևների արժանացրեց կանադահայ նշանավոր հայորդիների՝ շնորհելով նրանց «Սուրբ Սահակ - Սուրբ Մեսրոպ» և «Սուրբ Ներսես Շնորհալի» շքանշաններ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ.

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ի

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՄԻԱՅՑԱԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԹԵՄ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Կանադայի թեմ Հայրապետական այցելության ավարտին երեքշաբթի օրը, մայիս 22-ի գիշերը, մասնավոր ինքնաթիռով ժամանեց Վաշինգտոն: Նորին Սրբությանը ընկերակցում էին թեմակալ առաջնորդ, Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը, արևմտյան թեմի առաջնորդ, Գերշ. Տ. Վաչե արքեպս. Հովսեփյանը, Կանադայի թեմի առաջնորդ, Գերշ. Տ. Հովնան արք. Տերտերյանը, Արարապյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ, Գերշ. Տ. Նավասարդ եպս. Կոնյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ, Հոգ. Տ. Արշակ վրդ. Խաչատրյանը և գավազանակիր, Հոգ. Տ. Վազգեն արք. Նանյանը:

Մայիս 23

Հայոց Հայրապետն իր շքախմբով առավոտյան մասնավոր աղոթքով բացումը կատարեց Միացյալ Նահանգների Կոնգրեսի և Ներկայացուցիչների Տան ժողովների: Ապա կեսօրին նրան ճաշի հրավիրեցին ամերիկյան երեսփոխանները կողմից, որից հետո Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Ողջակիզման թանգարան: Դրանից անմիջապես հետո Նորին Սրբությունն իր շքախմբով ժամանեց Սպիտակ Տուն և ավելի քան կես ժամ հանդիպում ունեցավ Միացյալ Նահանգների նորընտիր նախագահ Զորջ Բուշ Կրտսերի հետ:

Հանդիպումից անմիջապես հետո Հայրապետական շքախումբը Վաշինգտոնից մեկնեց Նյու Յորք: Օդանավակայանում պաշտոնական հյուրերի սրահում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դիմավորեցին ՄԱԿ-ում Ղ մնայուն և լիազոր դեսպան դոկտ. Մովսես Աբելյանը, Արևելյան թեմի հոգևորականներն ու թեմական խորհրդի անդամները, եկեղեցական, ազգային, մշակութային և բարեգործական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Արևելյան թեմի առաջնորդ, Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը բարի գալուստ մաղթեց Վեհափառին: Վեհափառը Տիրոջ գորակցությունն ու սերը հայցեց հավաքավոր հայորդիներին՝ անսայթաք քայլելու իրենց առաքելության մեջ, որի պատիվն ու պատասխանատվությունը ծանրացած է ամեն մեկ հայի ուսերին:

Աջահամբույրից հետո Նորին Սրբությունն իր շքախմբի և ներկաների հետ մեկնեց Արևելյան թեմի առաջնորդարան, որտեղ հավաքացյալների հոծ բազմության հետ Հայոց Հայրապետի ժամանման էին սպասում Հայ և քույր եկեղեցիների հոգեվորականներ, ինչպես նաև ՄԱԿ-ում Վարիկյանի մնայուն ներկայացուցիչը, Նյու Յորքի եկեղեցիների խորհրդի անդամները և այլք:

Մեծ էր ներկաների խանդավառությունը, երբ Հայոց Հայրապետը մուտք գործեց Ս. Վարդան առաջնորդանիստ եկեղեցի: Թեմակալ առաջնորդի բարիգալստյան խոսքից հետո Նորին Սրբությունը Հայրապետական իր պարգամը հղեց ներկաներին՝ փոխանցելով Միաձուլված Սուրբ Աթոռից հայորդիների սերն ու գնահատանքը: Ապա իր մասնավոր գնահատանքը հայտնեց Ամերիկայի հայությանը, որ, հակառակ դժվարությունների, կարողացել է պահպանել Հայաստանյայց եկեղեցին և մեր նախնյաց ոգին՝ փառք ու պատիվ բերելով մեր ժողովրդին: Խոսքի ավարտին Վեհափառն իր գնահատանքը հայտնեց թեմակալ առաջնորդին, թեմական խորհրդի անդամներին և Հայրապետական այցելությանը նպաստող բոլոր կազմակերպություններին:

Ի պատիվ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, առաջնորդարանի Հայկ և Ալիս Գավուքճյան հանդիսասրահի մեջ պաշտոնական ճաշկերույթ տրվեց:

Մայիս 24

Առավոտյան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և իր շքախմբի մասնակցությամբ Կրեդի օւնեցավ Արևազալի արարողություն՝ Չիլիսկիյայն և Էջմիածնական եղանակներով: Այս Cardinal Spellmans Retreat House կենտրոնի մեջ Արևելյան թեմի հոգևորականների հետ հանդիպում կազմակերպվեց, որն սկսվեց Վեհափառի աղոթքով. Գերշ. Ս. Վաչե արքեպս. Հովսեփյանը կարդաց Ավետարանը, իսկ Գերշ. Ս. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը բարի գալուստ մաղթեց Նորին Սրբությանը և իր շքախմբին: Ցուցադրվեց Նորին Սրբության մեկ փարվա գործունեությունը նկարագրող մի փետաժալակ: Ժողովի ընթացքում քննարկվեցին Եկեղեցու կառուցվածքը վերակազմակերպելու, Եկեղեցի-պետություն հարաբերության, ճեմարաններ բացելու և այլ զանազան խնդիրներ: Ներկայացվեց Հայաստանի հոգևոր կյանքը, խորհրդակցության նյութ դարձավ եկեղեցական կանոնադրությունը վերանորոգելու հարցը: Միօրյա այդ հանդիպումն ավարտվեց Նորին Սրբության փակման աղոթքով:

Մայիս 25

Ամեն փարի ամերիկյան «Մեռելոց հիշարակի» ընթացքում Հայ Եկեղեցու Երի-փասարդաց կազմակերպությունն իր փարեկան համագումարն է կազմակերպում, որն այս փարի համընկավ Նորին Սրբության Հովվապետական այցելությանը:

Մայիս 25-ին Երիփասարդաց Կազմակերպության կենտրոնական խորհրդի անդամներն ու ծխերի պատգամավորները հավաքվել էին Ս. Վարդան եկեղեցում վալելելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայությունը: «Հրաշափառ»-ից և թեմակալ առաջնորդի բարիգալստյան խոսքից հետո Վեհափառն իր Հայրապետական պատգամն ուղղեց երիփասարդ հայորդիներին՝ ասելով. «Հայ ինքնությունը պայմանավորող միակ ճանապարհը, միակ ելքը, միակ արժեքը հավաքարմությունն է մեր սրբազան հավաքքին, հավաքարմությունը Լուսավորչի հավաքքին: Ուրեմն պատգամն ու աղոթքս է, որ միշտ Լուսավորչի հավաքքով քայլեք, Ս. Էջմիածինը ձեր հոգու մեջ լինի և Ս. Էջմիածինը դառնա ձեզ օրհնություն»:

Տերունական աղոթքով և Վեհափառի «Պանխանիք»-ով արարողությունն ավարտվեց:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Եպիսկոպոսական Եկեղեցու նախագահ, Գերշ. Ս. Ֆրանք եպիսկոպոս Կրիզոստոմ Գ-ին:

Ժամը 11.30-ին ՄԱԿ-ի կենտրոնի մեջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր շքախմբով հանդիպում ունեցավ ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Քոֆի Անանի, ՄԱԿ-ի ընդհանուր ենթաքարտուղար, հայազգի Պենոն Սևանի և ՄԱԿ-ի մոտ ՀՀ մնայուն և լիազոր դեսպան, դեկտ. Մովսես Աբելյանի հետ: Վեհափառ Հայրապետը իր երախ-

տագիտությունը հայտնեց Քոֆի Անանին՝ Ղարաբաղյան խնդրի խաղաղ կարգավորման հարցում ցուցաբերած հեղափոխության, ինչպես նաև աջակցության համար, որ ցուցաբերում է ՄԱԿ-ը Հայաստանին ժողովրդավարության հաստատման գործում: Հանդիպման ավարտին, սրանալով Նորին Սրբության օրհնությունը, Քոֆի Անանն ասաց. «Մենք կարիքն ունենք Ձեր աղոթքների»:

Երեկոյան, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, ազգային բարերար և Հայ Օգնության Ֆոնդի հոգաբարձության, արենապետ Կիար Գևորգ Ղովնանյանը ճաշկերույթ տվեց:

Մայիս 26

Առավոտյան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր շքախմբով Նյու Յորքի քաղաքապետ Ռուդոլֆ Զուլիանիի նախաճաշի հյուրը եղավ:

Նույն օրը Վեհափառ Հայրապետի առաջնորդությամբ ավելի քան 1500 հոգի մասնակցեց քայլարշավի՝ հակառակ տեղացող անձրևի և աննպաստ եղանակի: Քայլարշավի ավարտին տեղի ունեցավ «Վերընծայման» արարողություն, որի համար հատուկ բեմ էր կառուցվել և հեռուստատեսության երկու պասարամներ էին դրված՝ հեղինակու հայտագրին: Հայոց Հայրապետի նախագահությամբ և աղոթքով սկսվեց արարողությունը, որի ընթացքում Նորին Սրբությունն իր պատգամում նշեց, որ հավատքի նվիրական կենտրոն Ս. Էջմիածնից Աստվածային օրհնությունն ու հայրենաբնակ մեր ժողովրդից սերն է փոխանցում թեմի հավատավոր հայորդիներին: Վեհափառի օրհնությունից հետո տեղի ունեցավ գեղարվեստական հայտագիր:

Երեկոյան Նորին Սրբությունն իր շքախմբով մեկնեց Նյու Ջերսիի Սրբոց Ղևոնդյաց եկեղեցի, ուր Վեհափառը ներկա գտնվեց Հայ Եկեղեցու Երիտասարդաց կազմակերպության Կրտսերների համագումարին:

Մայիս 27

Առավոտյան Նյու Յորքի կենտրոնական «Մենթրլ Փարկ» զբոսայգում բացօթյա Հայրապետական Սուրբ Պատարագ մատուցվեց, որին ներկա էին շուրջ 4000 հավատացյալներ: Հընթացս Պատարագի Նորին Սրբությունը դիմեց ներկաներին՝ ասելով.

Միրելի ժողովուրդ հայոց.

Օրհնում ենք մեր հանդիպման բարի այս առավոտը և գոհություն առ Աստված բարձրացնում Ոսկերչերան Հայրապետի խոսքով. «Փառք Զեզ, Աստուած, փառք Զեզ, յաղագս ամենայնի փառք Զեզ»:

Փառք Զեզ Տէր, որ շնորհեցիր աշիթը հայոց համազգային մկրտության 1700-ամյակի հոբելյանական տարում Հայրապետական Մեր անդրանիկ այցելությունը կատարելու Ամերիկայի հայոց թեմեր և Նյու Յորքում հանդիպելու հարազատ զավակներին մեր Եկեղեցու:

Փառք Զեզ Տէր, որ Եղեռն վերապրած աշխարհացոյի մեր ժողովուրդը մայրցամաքից մայրցամաք քրիստոնեաբույր ու հայաշունչ իր կյանքն է շարունակում Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու հովանու ներքո՝ 1700-ամյա Սուրբ Էջմիածնի սերը իր հոգում և նրա պանծալի հոբելյանով հուսառար:

Փառք Զեզ, որ նոր հազարամյակ ենք մուտք գործում Հայաստանի անկախ պետականության վերահաստատումը և Արցախի ազատագրությանը հպարտ ու լավարեն:

Միրելիներ.

Հայրենիքի սիրով, Մասյաց կարոտով ենք եկել դեպի ձեզ, բերելով օրհնություններ ամենայն հայոց Սրբություն Սրբոց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից: Եկել ենք առ Աստված հայրենյաց մեր ուխտը վերանորոգելու կոչով, քրիստոնեական հավարի մեր ջախը մշտաւառ պահող Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու շուրջ համախումբ ու միասնական մնալու հորդորով ու պարզամտով:

Աշխարհում առաջիններից մեկը մեր նախնիք արժանացան Ավետարանի խոսքը լսելու շնորհին: Սբ. Թադեոս և Սբ. Բարդուղիմեոս առաքյալների քարոզությանը ու նահապետությանը հիմնադրվեց Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, և Սբ. Լուսավորչի հավարի գործությանը 301 թ. առաջինը աշխարհում քրիստոնեությունը հռչակվեց պետական կրոն: Զրիստոսի Սուրբ Ավետարանի լույսով նոր իմաստ առավ հայոց ազգային կյանքը, լցվեց հույսով, սիրով, արարումով և Հարության հավարով դարձավ առաքելություն՝ մահվանից դեպի կյանք, կորստից դեպի փրկություն: Զրիստոնեական հավարով ենք ծնունդ տվել այն արժեքներին, ինչով այսօր հպարտանում ենք և ինչով հաղորդակից ենք համամարդկային քաղաքակրթությանը: Այսօր քրիստոնեական նույն հավարով եղբայր ենք բազմաթիվ ժողովուրդների, մեկ տան՝ երկրի նույն հարկի ներքո, նույն իղձերով ու տեսականով, Աստծո և մարդկության առջև ունեցած նույն պարտականություններով ու պարտախանարվությամբ: «Արդ, ո՞վ մեկնեացէ զմեզ ի սիրոյն Զրիստոսի...» (Տոմ. 8: 35):

Այս զգացումներով և լավագույն բարենաադրանքներով ջերմորեն ողջունում ենք Մեզ բարի գալուստ մաղթելու եկած քույր Եկեղեցիների և Նյու

Յորքի նահանգային ու քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներին:

Միդլսի հայրդդիներ

Մայիսյան այս օրերին մեր հոգիներում առավել ուժգնությամբ են հրնչում արձագանքները հայոց Առաքին Վանքապետության փոքրոկահույզ ու հերոսական ժամանակների, Ավարայրի և Մարտիրոսացիների, որ միմյանց են կապում ոչ միայն 5-րդ և 20-րդ դարերը հայոց պարմության, այլև «վասն հաւարի, վասն հայրենեաց» ոգով ապրված բոլոր օրերը: Ուղիղ 1550 տարիներ առաջ մեր նախնիները չվարանցին Ավարայրի մարտում պաշտպանելու քրիստոնեական հավարը՝ եկեղեցական ու աշխարհական մեկ հոգի, մեկ կամք դարձած հոգակերպ, որ «յայսմ հաւարոց զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել. ոչ հրեշտակք, և ոչ մարդիկ, ոչ սուր, և ոչ հուր, ոչ ջուր, ոչ ամենայն զինչ և են դառն հարուածք»: Վանուն հավարի, որ նույնն է, թե՛ հանուն հայրենյաց, նրանք նահապետակցին, արտոնեցին ու զրկանքներ կրեցին, քանզի քրիստոնեական հավարը կրում էին որպէս մաշկի գույն, որպէս հայության հարկանիշ: Արդ, Վարդանանց ոգով, աներկյուղ հավարով վերարին հասարակներ մեր ոխաբը Աւրծո հեւր, մեր Հայրենիքի և Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու հեւր: Երկու հազարամյակ հայ Եկեղեցին իր զավակներին փոխանցում է Ապրվածգիտության լույս, Բարին ընտրելու, Բարին գործելու ազատություն, արարելու կամք ու հարարելու զորություն, որպէսզի չզգանք երբեք հոգին կենդանացնող երկնառաք խոսքի կարոտ, չկորցնենք տենչանքն հավերժի, չապրենք ոգու սով. որ լցվենք սիրով հայրենյաց, ուժով արի ու սրեղծագործ, և մեր ընթացքը երրորդ՝ նոր հազարամյակ առաջնորդվի կյանքն իմացյալ անմահություն է գաղափարականով:

Միդլսի բարեպաշտ հայրդդիներ

Մեր ժողովուրդը հաղթահարել է երկրաշարժի, շրջափակման, Արցախյան ազատամարտի ամենամեծ դժվարությունները: Հաղթահարել է միասնաբար, հայրենաբնակ և ափյուրքի իր զավակների միացյալ ջանքերով: Վերարին ազատ ու անկախ է հայաստանի Վանքապետությունը, ազատագրված է Արցախը: Մայր Հայրենիքն ու Եկեղեցին վերազարթոնքի օրեր են ապրում: Փառք մեր հայրերի Աւրծուն, որ կրկին իջաւ և ամեն օր ավելի ու ավելի է մոտենում արեւիզմի հարվածներից վիրավոր մեր ժողովրդի սրտին, մեր մանուկների անմեղ հոգիներին և Սուրբ Հոգու յոթնարիյա շնորհներով լցնում մեր Հայրենիքը: Նոր օր է բացվում հայոց կյանքում, Մայր Հայաստանում: Վճռորոշ այս շրջանում Հայրենիքը կրկին կարոտ է իր զավակների զորակցությանը: Հայրենիքը կանչում է մեզ: Տարակույսների, անվարտահոսության, տրտմանի ու սպասումի ժամանակը չէ:

զինվե՞նք հայրենյաց սիրով, լցվե՞նք լավատեսությամբ՝ հավատարմոր
գործերով կառուցելու հայոց կյանքն իմացյալ, որ չկանգնենք երբեք մահն
իմացյալն ընկրելու անհրաժեշտության առջև: Արդ, համախմբվե՞նք և
համախմբենք մեր ուժերը՝ ամրապնդելու համար թանկ գնով ձեռք բերված
նվաճումները և վերակառուցելու հայրական մեր տունն ընդհանուր:
Դժվարություններ ապրող մերօրյա հայրենիքը վաղը՝ բարօր, բարգավաճ
ու հզոր, պիտի միավորի իր որդիոց և ոգեշնչի ու փայլ հաղորդի հայ կյան-
քին աշխարհասփյուռ: Ապավինենք մեր միասնության արարող
գործողանը և հավատով նայենք հայոց պայծառ գալիքին:

Այսօր Մենք՝ հայոց հայրապետ, ուրախ և հպարտ ենք կանգնած
այստեղ, մեր ժողովրդի ու Եկեղեցու հարազատ զավակներիդ առջև, որ
արժանավոր, ազնիվ ու շինարար քաղաքացիներն եք այս հզոր երկրի:
Մենք հպարտ ենք ու քաջալեր, քանզի դուք առ հայրենին տրամած նույն
սիրով ու նվիրումով, որով ձեր հայրերն ու պապերը Ամերիկայից մինչ
հայաստան գնացին պաշտպանելու հայոց Առաքին հանրապետությունը,
այսօր սատար եք ազատագրված Արցախին, անկասկապ նվաճողությունը
կերտող Մայր հայրենիքին: հայրապետական Մեր սերն ու գնահատանքն
ենք բերում ձեզ բոլորիդ՝ Թեմակալ Առաքնորդին, հոգևորականաց, թեմա-
կան և համայնքային խորհուրդների անդամներին, կրթության ու մշակույ-
թի նվիրյալներին, մեծագնիվ բարերարներին, եկեղեցական ու ազգային
կյանքում իրենց մասնակցությունն ու ներդրումը բերող մեր բոլոր
զավակներին:

Միտևի բարեպաշտ հայորդիք

Աղոթախոս անցնենք կյանքի մեր ուղին, մեր հոգիներում վառ պահենք
Լուսավորչի Կանթեղի լույսը, որ նոր ներշնչանքով ու սիրով դարձնի մեր
հայացքը դեպի երկիրն Արարարի, դեպի Մուրք Էջմիածին: Ուր էլ ապրենք,
մենք բոլորս զավակներն ենք նույն ժողովրդի, հայ Առաքելական մեկ
Եկեղեցու: Ուր էլ լինենք, պահենք մեր հավատարմությունը հայրենյաց
սրբություններին, որով պայմանավորվում է մեր արժեքը որպես մարդ և
որպես հայ: Աղոթենք, որ 2001 թվականին սկսված 1700-ամյակը ազգային-
քրիստոնեական մեր կյանքում լինի սկիզբ, որ ջունի վախճան:

Թող Ամենախնամ Բարձրյալն Աստված Իր խաղաղությունը ափոխ
աշխարհին համայն և զորացնի ժողովուրդների միջև փոխվարստության,
բարի կամեցողության ու համագործակցության ոգին, Իր հովանու ներքո
սպասող ու անխռով պահպանի Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները,
երջանիկ ու բարօր՝ նրա մարդասեր ու հյուրընկալ ժողովրդին: Թող Տերը
օրհնի մեր հայրենիքը և համայն հայոց՝ աշխարհի բոլոր կողմերում, որ
շարունակեն իրենց խաղաղ կյանքը և փառք տան Աստծուն միշտ և հավիտ-
յան ամեն:

Վեհափառ Հայրապետի պապգամին հաջորդած աջահամրույրից հետո առաջնորդարանի ընդարձակ սրահում Կեղի ունեցավ պաշտոնական ընդունելություն, որին իրենց ներկայությունն էին բերել քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներից եպիսկոպոս Զուդ Սենթ Անտուանը՝ Կանադայի Կաթոլիկ Եկեղեցու կարդինալի փոխանորդը Մոնրեալում, Վերապապվելի դո. Զեյ Ռալֆ Վաթսոնը՝ Մոնրեալի եկեղեցիների խորհրդի նախագահ և այլք:

Ներկա էին օտարերկրյա դիվանագիտական ներկայացուցչությունների անդամներ, ինչպես նաև Մոնրեալ, Բրոսար և Լավալ քաղաքների իշխանությունների ներկայացուցիչներ:

Նորին Սրբությունը, առ ի զնահապություն թեմի բարեխնամ առաջնորդ, Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանի նվիրյալ ծառայության, Սրբազան Հորը նվիրեց եպիսկոպոսական պանակե:

Նույն երեկոյան Նյու Յորքի շքեղ հյուրանոցներից մեկում Ուոլտորֆ Աստորիայի մեջ, ի պարիվ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, Կրվեց պաշտոնական ճաշկերույթ:

Մայիս 28

Վեհափառ Հայրապետը ներկա գրավեց Հայաստանյայց Եկեղեցու Երիտասարդաց կազմակերպության համագումարին, ուր Նորին Սրբության նախագահությամբ Կեղի ունեցավ նորընտիր անդամների ուխտառության արարողությունը:

Կեսօրին առաջնորդարանի դահլիճում Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ Հայ Ավետարանական Ընկերակցության հոգաբարձության նախագահ, քիար Էնդի Թորիկյանի և վարիչ-պնօրեն, Վեր. Ժիրայր Սողոմոնյանի հետ:

Երեկոյան Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության Կենտրոնական մարմնի անդամները, ի պարիվ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, ընդունելություն կազմակերպեցին Ուոլտորֆ Աստորիայի մեջ:

Մայիս 29

Հայոց Հայրապետը հյուրընկալվեց Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Դիմիտրիոս արքեպիսկոպոսին՝ Նյու Յորքի հունական առաջնորդարանի մեջ:

Այս Նորին Սրբությունն իր ջրախմբով մեկնեց Վաշինգտոն ՏԻ ՄԻ, ուր Ս. Աստվածածին եկեղեցու մեջ Կեղի ունեցավ «Հրաշափառ»-ի արարողություն:

Երեկոյան պաշտոնական ճաշկերույթ Կրվեց Պետերսպա Նեսպ Ռոմենս հյուրանոցում ի պարիվ Վեհափառ Հայրապետի: Բազմաթիվ հյուրերի հետ ներկա էին նաև դեսպան Արման Կիրակոսյանը, նորանկախ հանրապետությունների օժան-

ղակության ԱՄՆ-ի համակարգող դեսպան Վիլիելմ Թեյլր Կրպսերը և «Մինսկ»-յան խմբի ամերիկացի համանախագահ դեսպան Քերի Քավանոն: Դեսպան Թեյլրը ողջունեց Հայոց Հայրապետին, իսկ Քերի Քավանոն նշեց, որ իր գլխավոր նպատակն է՝ որքան հնարավոր է, շուտ երկկողմ խաղաղություն հաստատել Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև:

Մայիս 30

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր շքախմբով այցելեց Առլիկթոնի Ազգային զերեզմանապուրև և աղոթեց ու ծաղկեպսակ զեպրեղեց Ամհայր զինվորի զերեզմանին: Շքախմբին դիմավորեցին Ամերիկյան Բանակի և Ծովուծի ներկայացուցիչները:

Այնուհետև Վեհափառն այցելեց նախ Վաշինգտոնի արքեպիսկոպոս Կարդինալ Թեոֆոր Մրք Գարիկին, ապա՝ Նովիանենս-Պոդոս Բ կենտրոն:

Երեկոյան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր շքախմբով մասնակցեց միջեկեղեցական պալմական մի արարողության կաթողիկե National Shrine Basilica-յի մեջ՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի առթիվ, ուր քեղի ունեցավ միջեկեղեցական երկխոսություն և արարողություն:

Միտելի եղբայրներ և քույրեր

Բերկրանքով է լեցուն Հայոց Հայրապետիս հոգին այս օրերին, երբ Հայրապետական Մեր այցելության ընթացքին բազմաթիվ հանդիպումներ ունեցանք Ամերիկայի օրհնյալ հողում ապրող մեր զավակների հետ: Այսօր առավել բերկրաշար ենք և լեցուն մխիթարությամբ, քանզի աղոթաբույր այս Տաճարի կամարների ներքո, որպես մեկ ընտանիք, հավաքվել ենք քրիստոնեական եկեղեցիների անդամներս՝ միասնաբար ոգեկոչելու հիշատակը հայոց համազգային մկրտության, հավաքվել ենք միասնաբար աղոթելու առ Աստված՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյա հոբելյանի առիթով: Այս պահին հավաքակից մեր եղբայրների՝ ձեզ հետ զգում ենք հոգևոր մեր մեկ ամբողջությունը, որպես մեկ մարմին՝ ի Զրիստոս սիրով, հույսով ու հավարով ապրող. արդարև՝ «եթե փառադրի մի անդամն, խնդան ամենայն անդամքն ընդ նմա» (Ա Կորնթ. 12:26):

Մեր երկիրը բիրիսական Հայաստանն է՝ մշտական շուքի ներքո ալեհեր Արարար լեռան, ուր կանգ առավ Նոյ Նահապետի տապանը: Պարմարանները մեր ժողովրդին համարում են Նոյի որդի Հաբեթի սերունդ, նրա թոռան՝ Թորգոմի զավակներ, որ հիշվում է նաև Եզեկիելի մարգարեության մեջ՝ որպես «Տունն Թորգոմայ ի ծագացն հիսիսայ» (Եզ. 38: 6): Նոյի պարմությունը մեր ժողովուրդը հիշում է ամեն այգաբացի հետ Արարարին նախիս, հիշում է Աստված համար կանգնեցրած նրա զոհասեղանը՝ «առ յամեն

նայն անասնոց սրբոց և յամենայն թոշնոց սրբոց և եկուս ողջակեզ ի վերայ սեղանոյն» (Ծննդ. 8:20): Տիշուն է առանձնակի գործով, որ Աստված օրհնեց Նոյի երկիրը, որպեսզի պիտի սկսվեր մարդկության երկրորդ կենսագրությունը. «Այսուհետև զամենայն առօրս երկրի սերուն և հունձք, ցուրր և փոթ, ամառն և զարուն, զբիւ և զգիշեր՝ մի դադարեացեն» (Ծննդ. 8:22):

Աստված կրկին օրհնեց այդ երկիրը, երբ արդեն Հայաստան էր կոչվում՝ Ավետարանի լույսը փայլածն էր համար այսօրվա առաջնորդելով Սուրբ Թադևոս և Բարդուղիմեոս առաքյալներին: Հայոց առաջին լուսավորիչների սերմանամ հավարի հունդերից ծնունդ առավ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին՝ հովվելու Արարարի երկրի փոհմիկ հայ ժողովուրդին:

301 թվականին Աստված նորից օրհնեց Հայաստան աշխարհը՝ նոր Լուսավորիչ մեզ շնորհելով, ով 13 տարի մահապարտների զուրում անձանձիր աղոթելուց հետո Արևելյան Եփրատի՝ Արածանիի ջրերում քրիստոնյա մկրտեց հայոց Տրդատ թագավորին, արքունիքն ու ողջ ժողովրդին: Աստված առաջ կանգնած խոստովանության, մեր ժողովուրդը փառավ Աստված Միածին Որդու էջքը իր հողին և առաջինը աշխարհում քրիստոնեությունը հռչակեց պետական կրոն: Աստվածորդու Իջման փառքով Սուրբգրական Արարարից բերված քարերով 1700 տարիներ առաջ կառուցվեց ամենայն հայոց Մայր Տաճարը, որ կոչվում է Էջմիածին՝ Էջք Աստված Միածին Որդու: Եկել ենք հայոց նվիրական այդ սուրբ կենտրոնից, որ 1700 տարի վկայում է առ Աստված մեր նոր ուխտի:

Միություններ

Ամանորի գիշերը Մենք ուխտի գնացինք Արարարի լուսնին գրավող հրեազույն մի վանք, ուր համաձայն ավանդության Նոյը զոհասեղան կանգնեցրեց Արարարից իջնելուց հետո: Նույն վանքում է գրավում սրտերը կրթյալ վիրապը, որպես բանարարված էր Քրիստոսի մեծ խոստովանող, հավարի մեր Հայր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը: Նոր հազարամյակի առաջին ժամերին եկեղեցականներ ու ժողովուրդ Լուսավորչի Կանթեղից վառեցինք մեր մոմերը և ուխտեցինք հավարարին լինել նախնայաց մեր հավարին:

Հայոց կյանքում 2001 թ. բացվեց համազգային մկրտության 1700-ամյա հորելյանով, հայոց երկնքում և հայրության հողիներում պայծառ շողարձակեց երկնքից անպարտ կախված Լուսավորչի Կանթեղի խորհուրդը, որ՝ կերտված մեր ժողովրդի հավարով, անշեք է, քանզի յուրի փոխարեն նրա մեջ այրվում են մաքուր արցունքները սրբի:

Բազմահազար ուխտավորների ողնկցությանը այնուհետև առաջնորդվեցինք դեպի Սուրբ Էջմիածին, այնպեսզի՝ մայրաքաղաք Երևան: Մառա-

խլապար ու ցըրտաշունչ զիշերին քաղաքամայր Երևանի հրապարակը, ուր Լենինի արձանի տեղում Զրիստոսի խաչն է հառնել, լի էր ժողովրդով: Մենք փառաբանեցինք մեր Փրկության Տիրոջը ու գոհությամբ հայրենեցինք, որ 1700 տարիներ անց շարունակում ենք աղոթքով նայել Սուրբ Խաչին: Մենք փառք տվեցինք Աստծուն, որ ընդդեմ չարիքի և մեզ պարտադրված կրոնափոխության հաջողությամբ ենք մղել հավատի բարի մարտը, երբեք պաշարը 70 տարի նաև՝ ընդդեմ բռնացող անհավատության: Մենք մընացինք ու կանք քրիստոնյա այն «հուրը փոքրիկ», որ պարմության մեջ բռնոր նրանց, ովքեր փորձեցին ուրմահարել մեր հավատը, պարտախախտել է: «Որ իբրև զհանդերձ կարծեր ունել մեզ զքրիստոնեությանն, արդ, իբրև զգոյն ի մորթոյ՝ չկարէ շրջել»:

Անցյալ դարասկզբին Թուրք տիրակալության ներքո մեկ ու կես միլիոն հայություն ենթարկվեց ցեղասպանության, պարմական Տալասարանի մեծ մասը դարարկվեց հայերից: Կոտորածից փրկվածները ապաստան գտան Միջին Արևելքի, Եվրոպայի ու Ամերիկայի երկրներում, և ձևավորվեց արդի Տալոց Սիկուրոն, որ ընդգրկում է աշխարհի բոլոր ծագերը: Միացյալ Նահանգները մեկն է մարդասեր այն պետություններից, որը դժվարին ժամանակներում աջակցության ձեռք մեկնեց հայությանը:

Աշխարհի չորս կողմերում մեր ժողովրդի զավակները՝ հավատարիմ մեր նախնյաց առաջին հավատին, շարունակում են ապրել քրիստոնեական արժեքներով: Նրանք վստահելի քաղաքացիներն են իրենց նոր Տալոնիքների՝ ազնվորեն մասնակից տարագիր իրենց պապերին ու հայրերին ապաստանած երկրների հասարակական կյանքի շինությանը: Էլիս Այրենդում, ուր հայ գաղթականները առաջին անգամ ուրք դրեցին Ամերիկայի հողին, այսօր պարզվեց են ապանում նրանց ժառանգները՝ բազում հարգարժան հայորդիներ, ովքեր ներդրում ունեն ամերիկյան կյանքում:

Այո, վերապրեց եղեռնահար մեր ժողովուրդը: Վերապրեց Տարության կենսահասարակ հավատով, իր հանդեպ գործված չարք բարիով հաղթելու Զրիստոսաշնորհ զորությամբ՝ իր համար ևս ճշմարտելով առաքյալի խոսքը՝ «զբարիք պարերազմն պարերազմեցայ, զընթացս կարարեցի, զհաւարսն պահեցի» (Բ Տիմոթ. 4.7):

Պարմական Տալոնիքի փոքր մի հատվածի վրա մեր ժողովուրդը այսօր վերագրել է իր անկախությունը: Աշխարհասփյուռ հայությունը՝ հրապարակապես Տալասարանի գոյությամբ, Առաքելական Տալ Եկեղեցու թեմերի ներքո հավատով նորոգված ու միասնական, ձգտում է խաղաղության ինչպես Մայր Տալոնիքի եղբրներում, այնպես և աշխարհի բոլոր կողմերում, որպեսզի ոչ մի ժողովուրդ երբեք չկրի իր հոգում ցեղասպանության վիշտն ու վիրավորանքը և ոչ մի հողում զառուցվեն եղեռնի և հողոքոսի հուշարձաններ: Մեր ժողովուրդը հավատով է նայում զայլիքին և զիսկի որ ազգերի

ու պեկությունների կողմից Յեղասպանության ճանաչումը՝ որպես արդարության հաղթանակ, մարդու և ազգերի իրավունքների անշեղորեն հարգումն ու պահպանումը միայն կարող են առաջնորդել մարդկությանը դեպի խաղաղության, հաշտության ու համագործակցության հանգրվան, քանզի բռնությունն ու ջարհերը անհրաժեշտ է մերժել նախ մարդկային հոգիներում:

Միևնույն եղբայրներ և քույրեր, Հայոց համազգային մկրտության 1700-ամյակի առիթով ի խորոց սրտի աղոթենք առ Աստված և շնորհակալություն հայրենեք Իր Հարության սուրբ հավարի պարգևի համար, որով կանգնեցին խավարից դեպի լույս, անգիտությունից դեպի գիտություն, մահվանից դեպի կյանք:

Շնորհակալ ենք, Տեր, որ այսօր, նոր դարասկզբին հավարակից մեր եղբայրների հետ Էկումենիզմի դրոշի ներքո ի մի հավաքեցիր մեզ, և մենք միաձուլել ենք առ Աստված մեր աղոթքները: Էկումենիզմի ոգին միշտ հարազատ է եղել Հայ Եկեղեցուն և իր դասական ձևակերպումը գտել մեր Եկեղեցու մեծագործ կաթողիկոսներից Ներսես Շնորհալու կողմից դեռևս 12-րդ դարում. «Միության ի կարևորու, ազատության ի երկբանականս, սեր յամենայնի»: Այս ընթերցումով աղոթենք Հարուցյալ Փրկչին, որ զորացնի մեր մեջ փոխադարձ սիրո, եղբայրական վերաբերմունքի ոգին՝ ողջագուրվելու համար Քրիստոսի խաղաղությամբ և խոստովանելու հաղթական Իր Հարության մեր հավարը:

Մայիս 31

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը National Press Club-ի մեջ հարցազրույց ունեցավ լրագրողների հետ: Հարցազրույցի ավարտին Նորին Սրբությունն իր շքախմբով այցելեց Կարմիր Խաչի կենտրոն, որի մուտքին կանգնեցված է «Մայրը՝ մանկանը գրկին» հուշարձանը՝ նվիրված հայկական համայնքի կողմից որպես շնորհակալության արտահայտություն երկրաշարժի ընթացքում Կարմիր Խաչի ցուցաբերած մարդասիրական օգնության: Այնուհետև Հայրապետական շքախմբը հյուրաընկալվեց ՀՀ դեսպանատանը՝ ի դեմս դեսպան Արման Կիրակոսյանի:

Երեկոյան Նորին Սրբությունն իր շքախմբով վերադարձավ Նյու Յորք:

Հունիս 1

Առավոտյան Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ Ամերիկայի Արևելյան թեմի առաջնորդարանի պաշտոնության հետ: Այս Կենսական իր շքախմբով այցելեց Նյու Յորքի Ռուս Եկեղեցու կենտրոն:

Կեսօրին Հայոց Հայրապետը հանդիպում ունեցավ մի շարք ազգային գործիչների հետ:

Երեկոյան ժամը 21.00-ին Ս. Վարդան առաջնորդանիստ եկեղեցում Նորին Սրբությունը գոհաբանական աղոթք մատուցեց առ Աստված և իր շքախմբով ուղեվորվեց օդանավակայան:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ն ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՎ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ-ն Ամերիկայի Արևելյան և Արևմտյան, ինչպես և Կանադայի թեմեր իր Հովվապետական անդրանիկ և օրհնաբեր այցելությունները բարեհաջող ավարտելով՝ իր շքախմբով Նյու Յորքից վերադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

Մայր Տաճարում ի ներկայության Մայրավանքի միաբանության Կեղի ունեցավ հավուր պատշաճի արարողություն: